

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

BARBARA THALER KLUN
MENTORICA: DOC. DR. VIDA ZEI

OČETOVSTVO IN REVIJE ZA STARŠE

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

KAZALO

1 UVOD.....	3
2 OČETOVSTVO.....	4
2.1 DRUŽINA.....	4
2.2 ZGODOVINA OČETOVSTVA.....	6
2.3 NOVO OČETOVSTVO.....	9
2.4 OČE V OBDOBJU NOSEČNOSTI IN NJEGOVA VLOGA PRI PORODU....	13
2.4.1 STARŠEVSKI DOPUST.....	18
2.5 VLOGA OČETA.....	21
3 REVIJE ZA STARŠE.....	25
3.1 VLOGA OČETA V DRUŽINI.....	27
3.2 VLOGA OČETA V ČASU NOSEČNOSTI IN PORODA	33
3.2.1 OČETOVSKI DOPUST.....	36
3.3 VLOGA OČETA PRI NEGI IN VZGOJI OTROKA	37
4 INTERVJUJI	41
5 ZAKLJUČEK.....	46
6 LITERATURA.....	50
7 PRILOGA.....	53
7.1 VPRAŠALNIK.....	53

1 UVOD

Družina je družbena skupina, ki jo pogosto sestavljajo mama, oče, otroci in stari starši ter ostalo širše sorodstvo. Za zdrav razvoj otroka pa sta največkrat zadolžena le starša - mati in oče. Oba sočasno stopita v svet starševstva, prvič vidita svojega otroka, skrbita za vzgojo in nego otroka. Starši so tisti, ki lahko otroku pomagajo pri vrednotenju življenjskih doživljanj in ga vodijo mimo nevarnih čeri življenjskih izzivov ter mu pomagajo oblikovati se v čustveno zdravega človeka.

Priprave na dojenčka so podobne pripravam na poroko. Mnogi starši se začnejo zgodaj pripravljati na starševstvo. Vsaka podrobnost - od določanja datuma, do nakupa postelje, prvih oblekic je skrbno načrtovana in pripravljena. Načrtovanje družine je lahko premišljeno, spontano ali nepričakovano. Ne glede na to, ali si starši želijo čim več vedeti o svojem otroku in o svoji vlogi, če si želijo biti dobro pripravljeni, se morajo zavedati, da se starševstvo zagotovo uči sproti in da ga ni mogoče načrtovati in nadzorovati. Lahko načrtujemo datum poroda, vendar nas lahko malček tudi preseneti, lahko si želimo, da bo otrok v prvih mesecih cele noči spal, vendar tudi to ni zelo pogosto. Mnogo stvari si o svojem otroku starši lahko želimo, a na žalost v življenju vsega ne moreš dobiti.

Tako se razlikuje tudi vloga matere in vloga očeta, slednja me je predvsem zanimala, kajti moje mnenje je, da se je očetovstvo v zadnjih letih spremenilo. Vendar kaj sploh pomeni očetovstvo? Je oče nujno potreben pri vzgoji otroka? Menim, da so današnji očetje skoraj že enakovredni vzgojitelji. Pred seboj imamo starši vedno določene cilje, a nikoli ne vemo, ali bomo prišli do njih ali ne. Menim, da je očetova vloga pri odraščanju nujno potrebna prav zaradi tega, ker je oče pomemben dejavnik, pri ustvarjanju tistega kar raste. Moje stališče je, da velik del znanja o otroku staršem posredujejo množični mediji, predvsem revije za starše.

V prvem delu diplome se ukvarjam z družino, saj je družina prva, ki nam poda norme in vrednote za prihodnje življenje. Opredelitvi družine sledi zgodovinski pregled očetovstva, ki se je v zadnjih stoletjih zelo spremenil: od patriarhalnega moškega, ki je imel popolno oblast nad družino, do modernega moškega, ki se poleg dela izven družine ukvarja tudi z družino in pomaga pri vzgoji ter negi otrok. Nadaljujem s predstavitvijo teorij in mnenj o novem očetovstvu in z vlogo očeta v nosečnosti, med porodom in po porodu v prvih nekaj letih. Hkrati predstavljam tudi starševski dopust, ki se je spremenil leta 2003, saj imajo od takrat

tudi očetje pravico, da izkoristijo dopust in preživijo prve tedne po porodu doma z mamico in otrokom.

V svoji diplomski nalogi, se sprašujem, če je sprememba očetovstva vidna tudi v revijah za starše. Kdaj so se začeli pojavljati članki o vlogi očeta? Katere tematike so zajemali in kako je to vidno skozi zgodovino. Je ta vsebina člankov enakovredna popularnim knjigam in znanstvenim raziskavam? V osrednjem delu spregovorim in natančneje opišem članke o očetovstvu, družini oziroma članke, ki so namenjeni izobraževanju očetov in spodbujanju očetov k boljši vlogi. Članke sem razdelila v tri sklope: vloga očeta v družini od leta 1959, vloga očeta v času nosečnosti in poroda ter vloga očeta pri vzgoji in negi otroka, kjer se bom osredotočila predvsem na dojenčka in predšolskega otroka. Pri vlogi očeta v času nosečnosti in poroda, bom predstavila uveljavljanje šol za starše in očetovski dopust, ki sta se vidno spreminjala tudi v revijah. Menim, da so se, tako kot se je spreminjala vloga očeta v družbi, spreminjali tudi članki o vlogi očeta v revijah za starše v zadnjih štiridesetih letih.

V zadnjem delu diplomske naloge, obravnavam nekaj intervjujev s starši. Zanima me njihovo mnenje o spremenjeni vlogi očeta na prehodu iz tradicionalnega moškega v modernega očeta. Zanimalo me je, koliko so partnerji pomagali mamam v času nosečnosti, poroda in v prvih nekaj tednih. Hkrati me je zanimalo, če so očetje prebrali kakšno knjigo o vzgoji in negi otroka ali raje prebirajo članke v revijah za starše, so očetje morda koristili očetovski dopust, ter kako se je po mnenju anketirank spremenila vloga očeta. Nato sledi še zaključek moje diplomske naloge, ki bo razkril, da se je očetovstvo vidno spremenilo, kar se kaže tudi v člankih in literaturi za starše, ter v praksi.

Tematiko očetovstva bom obravnavala teoretsko, z analizo perspektive različnih avtorjev, tako domačih kot tujih, hkrati si bom pomagala z aktualnimi članki iz revij, specializiranih publikacij in časopisov.

Osnovni namen pri pisanju naloge bo torej predstaviti vlogo očeta in novo očetovstvo kot zgodovinski proces in kot neizogibno posledico družbeno-ekonomske naravnosti sveta.

2 OČETOVSTVO

2.1 DRUŽINA

Že od nekdaj ima družina velik pomen za človeštvo, saj je družinsko življenje pomembno in nujno za obstoj. Družinsko okolje je prvo, ki nam poda pomembne informacije o družbi v kateri živimo, o ljudeh, s katerimi živimo, o odnosih in komunikacijah, vlogah in pravih obnašanja, ki so v veljavi v določeni skupnosti. V družini obstaja močna navezanost med starši in otroki, njihovi medsebojni odnosi so dolgotrajni in intimni. Vsaka družina je enkratna in neponovljiva. Predstavila bom strukturo in značilnosti družine. Poznamo različne sociološke definicije in vsaka predstavi pojem družine na svoj način.

Večini sodobnih pogledov in definicije družine, je skupno to, da družino opredeljujejo kot skupnost in institucijo, ki jo sestavljajo posamezniki in posameznice, ki živijo v njej (Rener, 1995: 3). Tudi po mnenju Gabi Čačinovič - Vogrinčič tvorita družino dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje, povezujejo jih skupna pravila, norme, vrednote. Odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura moči in način vodenja, izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih družinskih članov v njej; definirajo se vloge glede na delitev dela; razločijo se čustveni odnosi med člani (Čačinovič - Vogrinčič, 1992: 105).

Prav tako tudi Tanja Rener meni, da je družina dvogeneracijska skupnost in družbena institucija, v kateri je udeležen vsaj en roditelj in otrok. To, kar jo razlikuje od drugih oblik vsakdanjega življenja je npr.: partnerstvo ali gospodinjstvo, je obstoj starševskega razmerja, ki je konstitutiven element družine (Rener, 1993: 15).

Družina je temeljno mesto socialne konstrukcije realnosti in obenem točka, kjer uspeva nemogoče: socialna razmerja, kakor so razmerja med spoloma in razmerja med generacijami, predeluje kot naravna in narobe, naravna dejstva kakor rojstvo, smrt opremlja s celim registrom socialnih pomenov.

Po mnenju Martine Žmuc - Tomori je družina skupnost oseb na različnih stopnjah razvoja, skupnost, ki skrbi za otroke. Člani družine so med seboj povezani na različne načine in so med seboj hkrati tudi odvisni. Njihova odvisnost pa prihajala ne le iz osnovnih potreb, temveč se ves čas sproti razvijajo in dopolnjujejo v čustvenem doživljanju, spoznanjih, izkušnjah,

oblikovanju zunanje podobe in osebne rasti slehernega od družinskih članov (Žmuc-Tomori, 1994: 18).

Družina je družbena institucija, v kateri se srečamo z dvema temeljnima socialnima neenakostima: spolno in generacijsko. Spolna razlika se kaže v družini kot socialna razlika skozi hierarhijo moči, vrednot in odgovornosti. Prav tako so generacije element notranje diferenciacije družin, čeprav na drugačnih osnovah kot spolna razlika: rojstvo, rast otroka, odhodi iz družine. Vsi ti dogodki vedno znova premeščajo njeno strukturo, opredeljujejo njen življenjski potek in določajo njene meje (Rener 1995: 4).

Janek Musek navaja, da je "družina nujno potrebna za obstoj človeške vrste, saj družina pomeni edini možni način življenja in družbene organizacije, ki lahko otrokom, torej novi generaciji omogoči dolgotrajno, večletno nego in vzgojo". V družini nastaja, se oblikuje in razvija posameznikova osebnost, pri oblikovanju le-te pa so pomembni življenjski cilji, vrednote in ideali. Družina omogoča prenos ciljev, vrednot in idealov v naslednje generacije (Musek v Ramovž, 1995: 191-195).

Vsak človek in vsaka družina se razvija preko značilnih razvojnih obdobij. Vsako obdobje prinaša svoje naloge, obremenitve, zahteve, prijetnosti, spodbude in zadoščanja družini kot celoti in vsakemu njenemu članu posebej. Vsaka stopnja v družini je zanj nova preizkušnja. Razvoj prinaša boleče izgube, a hkrati tudi nove pridobitve. Od vseh družinskih članov zahteva veliko prilagajanja in mnogokrat tudi pomembne spremembe pri porazdelitvi družinskih vlog, pri njeni celotni zgradbi in načinu življenja. Ko družina preživi določeno krizo, gre lahko v naslednje razvojno obdobje.

Martina Žmuc - Tomori je razdelila družino na različna obdobja: "oblikovanje partnerskega odnosa, pričakovanje prvega otroka, rojstvo in zgodnje otroštvo prvega otroka, obdobje predšolskih otrok, družinska skupnost s šolskimi otroki, adolescenca prvega otroka, osamosvajanje otrok in zapuščanje družinskega sistema, manjšanje osnovne družine ali širjenje zaradi nastajanja novih družin odraslih otrok" (Žmuc-Tomori, 1988: 16).

Vsaka družina mora imeti uresničljive cilje in želje. Družina je povezana s širšo sorodstveno vezjo, njeni člani pa pričakujejo čustveno in moralno podporo in pomoč npr. pri negi otroka, stanovanjsko pomoč, materialno pomoč itn. Njena naloga je ustvariti občutek topline, povezanosti, pripadnosti in zagotoviti, da bo vsak njen član imel možnost odrasti in se razvijati v zdravega ter znanja polnega človeka. Hkrati pa moramo vedeti, da ni samo

idealnega družinskega življenja, ampak ima družina tudi svoje slabe strani, kot je npr. nasilje v družini.

2.2 ZGODOVINA OČETOVSTVA

V tem poglavju bom najprej opisala zgodovinski razvoj pojmovanja očetovstva in predstavila glavne spremembe v vlogi očeta skozi zgodovino. Pojem očetovstva je več stoletij predstavljal avtoriteto, moč in oblast gospodarja družine. Ta model suverena, ukazajočega patriarha današnji družbi ne ustreza več. Vloga moških kot partnerjev in očetov, se počasi, a zanesljivo spreminja. Moški današnjega časa se osvobajajo spon preteklosti, vendar se zdi, da še zmeraj niso uspeli razviti neke nove identitete modernega očeta. Mnogi zgodovinarji in sociologi govorijo celo o krizi očetovske identitete.

Velika večina družb se je razvila iz brezrazredne družbe lovcev in nabiralcev hrane pred več kot desetimi tisočletji. Način življenja je določal tudi vloge moškega in ženske, očeta in matere. Moški so hodili na lov in skrbeli, da je imela družina dovolj hrane, medtem ko je mati ostajala doma in skrbelo za vzgojo svojih otrok. Takšna delitev je bila zelo jasna in stroga: ženska je oblikovala življenje znotraj družinskega kroga, moški pa je povezoval družino z dogajanjem zunaj (Žmuc-Tomori, 1988: 39).

Tako lahko rečem, da materinski rod obstaja že od vsega začetka, vendar se je poleg njega pojavil očetovski rod, iz katerega se je razvila patriarhalna ureditev, ki je zajela vse civilizacije. V antično sredozemski civilizaciji so očetje prevzeli oblast, z dominacijo v družini so utrdili obstoj svojega potomstva in odigrali pomembno vlogo v socializaciji in vzgoji. Oče je tisti, ki ima vlogo glavne avtoritete in kaznovalca. V rimskem imperiju je imel "pater familias" takšno moč, da je lahko odločal celo o življenju ali smrti svojih otrok. Naziv pater pa je pridobil takrat, ko je priznal svojega sina ali hčer. Tako se je v stoletjih uveljavil patriarhat - prevladujoča vloga očeta in socializacije (predvsem moških) potomcev. Oče je postal mogočen, veliko je bilo vsiljenih porok in družbenega opravičevanja očetove avtoritete. Vendar zaton očetove avtoritete ni značilen le za naše stoletje, saj je že v razsvetljenstvu Rousseaujeva ideja pripomogla k pospeševanju sprememb. Rousseau je ženski dodelil mesto prve otrokove reference. Mati je skrbelo za otroka v najzgodnejših letih, moškemu pa se je dodelila skrb za razvoj otrokove zavesti po sedmem letu starosti (Arenes, 2003: 12-19).

V 19. stoletju se pojavi družinska celica, v kateri dobi glavno vlogo mati, ki zagotavlja trdnost družine. Tako npr. v Franciji obdobje industrializacije spremeni francosko podeželje. Večino

očetov postane plačanih delavcev in tako niso več prisotni v gospodinjstvu, kot je lahko bil patriarhalen kmet. V času Napoleona imajo očetje v Franciji takšno moč, da lahko svojega otroka tudi zaprejo (Arenes, 2003: 19). Industrializacija je prinesla velike spremembe, oče je bil zaposlen zunaj dela in ni imel več toliko časa, da bi prebil večino svojega časa z družino. Ko so se mladeniči zaposlili, so lahko tudi gmotno skrbeli zase in so se lahko še pred odraslostjo osamosvojili. Proizvodnega dela doma in vse bolj tudi zunaj doma so se lotevale tudi ženske (Žmuc-Tomori, 1988:43).

V opisu tradicionalnega moškega in očeta, ki je živel v mestu v začetku 20. stoletja je še vedno poudarjena njegova skrbniška funkcija, medtem ko je njegov osebni in čustveni prispevek k družini v ozadju. Ta moški je malo sodeloval pri vzgoji otrok, tudi njegov dejanski vpliv na družino je bil v primerjavi z očetom v kmečki družini bistveno manjši. Njegovo možnost odločanja je prevzela mati in jo uporabljala bolj kot dopolnitev svoje vloge. "Manj kot je bilo njegovo delo zadovoljivo, manj možnosti za smiselno uveljavitev je imel in kolikor manj zadoščenja je doživljal pri delu, toliko bolj je to vrzel nadomeščal z avtorativno vlogo doma." (Žmuc-Tomori, 1988: 44)

Po drugi svetovni vojni so pod vplivom družbenega razvoja v družini nastale velike spremembe, saj so si ženske v zahodnih državah pridobile več svobode in vse več se jih je zaposlovalo. S svobodo, ki so si jo pridobile, so lahko same začele odločati o rojstvu otroka-dobile so nadzor nad rodnostjo. Posledično je zaradi tega v 60. letih 20. stoletja začela upadati rodnost v skoraj vseh zahodnih evropskih državah, v 70. letih pa je sledil še porast ločitev. Ločila se je tretjina poročenih staršev in kar nad 80 odstotki otrok ločenih parov, je bilo skrbništvo dodeljeno materam. Ženske so postale središnji in zvezni element družine, oče pa poslej igra vlogo z večje razdalje, ker se družina ponovno oblikuje okoli matere. (Arenes, 2003: 19-21).

Več neodvisnih smeri je pripeljalo do poglobljenega proučevanja očetovega lika, za katerega se je dolgo časa zdelo, da je trden kot skala. Pojavile so se številne razprave o definiciji očetovstva (T. Knjin, A. Mulder, Y. Tomassen v Zavrl, 1999: 17). Raziskave so se začele predvsem zato, ker se je začel zmanjševati vpliv očeta v družini. Že v petdesetih letih prejšnjega stoletja so ameriški psihoterapevti opozorili na učinek očetove postranske zavezanosti družinskemu življenju. Ko so očetje zaposleni in veliko zdoma, prepustijo skrb za otroke materam, kar je posledično tudi manjša avtoriteta očetov. Oče ni več patriarh, ki naj bi bil odgovoren za dobro in zlo svojih družinskih članov- otrok (Zavrl, 1999: 18).

V osemdesetih letih je prišlo do vidnih sprememb v odnosu do očetove vloge v evropskih državah in v ZDA. Prevladovalo je mišljenje, da je vloga očeta pri vzgoji otroka posredna in definirana skozi njegovo primarno funkcijo zagotavljanja finančne podpore družini in čustvene podpore materi. O novih radostih očetovstva in deljenega starševstva so opozarjali TV oglasi, članki v revijah in v časopisih, Tv programi, knjige itd. (Zavrl, 1999: 20).

Današnji pogled na očetovstvo vsebuje sodelovanje očeta pri negi in skrbi za otroka. Deljeno starševstvo naj bi omogočilo rešitve za težave, s katerimi se soočajo matere, ki niso več le gospodinje, ampak tudi polno zaposlene ženske. Očetje niso več tista glava družine, ki samo ukazuje ženi in svojim otrokom (Zavrl, 1999: 21).

Kot je dejal J. Frykman (1996: 178), " danes so moški zakoreninjeni v projekt, ki se mu reče dom. Moški so povsod in nikjer. Časi, ko je lahko prišel moški domov in zaigral vlogo izčrpanega moškega hranilca, se zvalil v naslanjač, medtem ko mu je žena šla iskat copate, so se svetlikali otroški očki in pes je migal z repom, so izginili pred mnogimi leti." (Frykman v Zavrl, 1999: 22)

Sodobne zahteve, ki jih zastavlja življenje, se spreminjajo in tudi od staršev, ki so na primer odraščali v družini s patriarhalnim očetom, se zahteva, da se bodo znali prilagajati novim trendom. Očetje, po ugotovitvah raziskovalcev iz Velike Britanije, ZDA, Avstralije in drugih držav, danes igrajo večdimenzionalne vloge- prijateljev, partnerjev, zaščitnikov, tistih, ki skrbijo za vsakodnevna rutinska opravila v zvezi z nego otrok, učiteljev, hranilcev družine, njihov relativni pomen zagotovo dobiva različne oblike skozi različna zgodovinska obdobja in subkulturne skupine (Zavrl, 1999: 25).

Skozi zgodovino se je torej spreminjalo pojmovanje očetove vloge. Nataša Zavrl navaja knjigo M. Lamba iz leta 1997, ki meni, da se je "pojmovanje očetovstva spreminjalo od "moralnega učitelja" do "hranilca družine", nato do "vzornika za razvoj spolne vloge" in končno do t. i. "novega očeta, ki je zavzet za nego in vzgojo svojih otrok." (Lamb v Zavrl, 1999: 27)

Že s samim zgodovinskim pregledom vloge očeta sem opazila, da se je vloga moškega v družini v zadnjih stoletjih spremenila. Očetje so v nekaj tisočletjih prešli iz lovca in nabiralca hrane, do patriarhalnega očeta, ki so se vsi bali in je lahko odločal o smrti ter življenju svojih

družinskih članov, do tradicionalnega očeta, pri kateremu je še zmeraj poudarjena skrbniška funkcija in do današnjega enakovrednega partnerja pri vzgoji otrok.

2.3 NOVO OČETOVSTVO

Ena izmed prelomnic v življenju je zagotovo novica, da boš postal oče ali pa mamica. E. Erickson in R. Havinghurst menita, da pomeni prehod v očetovstvo za moškega hkrati krizo kot tudi oblikovanje za zrelost in novo rast (Ross D. Parke 1996 v Zavrl, 1999: 31).

Pojem očetovstva je skozi stoletje predstavljal avtoriteto, moč in oblast gospodarja družine. Ta model suverena, ukazajočega patriarha današnji družbi ne ustreza več. Vloga moških kot partnerjev in očetov, se počasi, a zanesljivo spreminja. Moški današnjega časa se osvobajajo spon preteklosti, vendar se zdi, da še zmeraj niso uspeli razviti neke nove identitete modernega očeta. Mnogi zgodovinarji in sociologi govorijo celo o krizi očetovske identitete.

Moški se morajo prilagoditi zahtevam sodobnega časa, kar lahko opazimo na psihični ravni (emocionalna prilagodljivost moškega se je močno povečala) in tudi na estetski ravni (postal je bolj kompleksen in vsestranski). Neka evropska študija je na prehodu tisočletja raziskovala odnos moških do njihove pričakovane vloge in mesta v družbi. Študija je pokazala, da se zmanjšuje število tradicionalnih moških, ki so usmerjeni zgolj v vlogo poklicnega in uspešnega, močnega moškega. Zadnja leta se tako povečuje število novodobnih moških, ki živijo v enakopravnih partnerstvih. Vendar ta novodobni moški, še zmeraj nima začrtane vloge, kajti ne želijo imeti opravka s tradicionalnimi vrednotami, a tudi v nov ideal moškosti se ne zna vživeti.

Študija kaže, da je kar 20 % moških mogoče uvrstiti med moderne moške, ki imajo spremenjen odnos do partnerstva in so zagovorniki pravične razdelitve pravic in obveznosti. Pripravljeni so sprejeti in uresničiti razdelitev vlog med moškim in žensko - pomagajo v gospodinjstvu, na družino gledajo kot na skupni projekt, vzgoji otrok pa se tudi ne bodo odrekli.

Največje spremembe, kjer se je moška vloga spremenila, so na področju očetovstva. Sodobni moški se dopusta veselijo saj jim pomeni obogatitev družinskega življenja, aktivno sodelujejo pri vzgoji in pri tem uporabljajo veliko manj nasilja kot pretekle generacije. Seveda pa še vedno veliko tradicionalnih ali modernih moških, verjame, da je služba osnovno poslanstvo, ki je močno povezano z vlogo moškega v današnji družbi. (H. K., 2004).

Novo očetovstvo, pojem, ki se pogosto pojavlja v strokovni literaturi, razlaga Maca Jogan (2001) kot "celoto tistih vlog (in delovanj), s katerimi se moški kot oče neposredno vključuje v vsa dela (od negovalnega, gospodinjskega, vzgojnega in emocionalnega), ki so nujna sestavina družinskega življenja". Poudarja, da lahko moški nove lastnosti razvijejo le postopno in v praktičnem delovanju. Za širše spremembe je nujno tudi institucionalna urejenost (podpora izobraževalnih, komunikacijskih, kulturnih, gospodarskih ustanov). Kljub vsemu pa še zmeraj institucije v večini družb podpirajo tradicionalno vlogo. Kot nujno začetno potezo je Maca Jogan že leta 2001 predlagala jasno zakonsko regulacijo očetovskega dopusta (daljšega, obveznega, neprenosljivega), ki bo prinesla pravičnejšo razbremenitev bremen vzgojnega dela. Zgolj individualno usmerjanje k novemu očetovstvu namreč ni dovolj učinkovito in ne more voditi k širšim družbenim in kulturnim spremembam ter k obema spoloma bolj prijaznem vsakdanjem življenju (Jogan, 2001:183-197).

Alenka Švab razlaga, da je novo očetovstvo v postmoderni definirano predvsem z večjo vpletenostjo očetov v (nova) razmerja z otrok. Vendar poudarja, da "njihov način participacije vključuje prijetnejša, manj rutinska, nezavezujoča opravila, medtem ko so partnerkam prepuščena vsa ostala opravila in skrb". (van Dougen v Švab, 2000: 257) Očetova dejanska vpletenost se izkaže za počasen proces. Razlog je morda v tem, da so očetje sedaj dvojno obremenjeni (s kariero in družinskim delom), vendar je ta dvojina obremenjenosti ženskam že dolgo znana. Švabova kot dejanski vzrok za počasno vključevanje očetov v družinsko delo navaja njihovo negotovost, kako očetovati. Ideologija novega očetovstva namreč ne zagotavlja "socializacije" v očetovstvo, v prakse očetovanja. Ženske so večšine materinskosti interiorizirale vse svoje življenje, moških pa njihovi starši niso pripravljali na aktivno očetovsko vlogo. Postmoderni očetje zaradi pomanjkanja izkušenj niso večši kompleksnejših aktivnosti in se v novi vlogi pogosto slabo znajdejo. Zato so prakse novega očetovstva večinoma omejene na asistenco preobremenjenim ženskam in zaenkrat še ne ustvarjajo resnične komplementarnosti ženski vlogi (Švab, 2000: 259-261).

Razvojne poti moških in žensk v času prehoda v starševstvo se soočajo z nevarnostjo odmikov v različnih smereh. Zaznavanje dojenčka v materinem trebuhu in zahteve novorojenčka v prvih mesecih po rojstvu, matere izzovejo, da se hitro navadijo na spremembe, ki jih prinaša "novo življenje". Seveda pa se tudi materinske predanosti otroku razlikujejo in so si med seboj različne, saj nekatere razvijejo takšno povezanost hitreje kot druge (Hawkins v Zavrl, 1999: 32). Za očete je prehod v starševstvo ponavadi drugačen.

Ženske se morajo takoj vključiti v vzgojo in skrb za otroka, medtem ko za moškega to ni nujno. Ena izmed očitnih potez moške izkušnje starševstva je razlika o času, ko se pojavi "očetovski preblisk" in preusmeritev na dejavno očetovstvo. V biološkem smislu moški postanejo očetje in ženske matere ob rojstvu prvega otroka. Vendar šele v generativnem smislu postaneta, mati in oče, starša šele skozi vsakodnevno nego in čustveno angažiranje v življenju svojih otrok (Daniels in Weingarten v Zavrl, 1999: 33).

Pri moških se torej pomembna neposredna predanost negi ali skrbi za njihove otroke lahko pojavi takoj ali pa tudi ne. Skrb za novorojenčke s strani očetov je omejena s prepletom dejavnikov, kot so: "dojenje, otrokova aktivnost, zaposlitev/ ureditev varstva za otroka, in pomisleki, ki jih imajo nekatere ženske o tem, da bodo odstopile nekaj prostora očetovemu sodelovanju pri družinskem delu". Očetje so po rojstvu otroka pogosto soočeni z izkušnjami, ki se ne morejo vključiti v njihov stil in način življenja. Očetje so pogosto zmedeni ali preplašeni, ker čutijo, da se njihovo obdobje "svobode" končuje in še niso pripravljene na naslednje obdobje. (Zavrl, 1999: 32-33)

Pavao Brajša je v svoji knjigi razdelil starševstvo na dva načina. Prvi je biološki, fiziološki, anatomski in drugi je psihološki, odnosni, medosebni, čustveni. Prvi vidik je biološko dejstvo, drugi pa življenjska stvarnost. Na osnovi prvega se rojevamo in na osnovi drugega nas okolje sprejema ter pripravlja nanj. Adolf Portmann, znani švicarski zoolog in etnolog, govori o biološki in o "socialni" maternici. Skozi prvo se otrok rodi in skozi drugo se razvije v človeka (Brajša, 1987:75).

V psihiatriji poznamo tudi izraz "psihoza očetovstva", ki pomeni nekakšno reakcijo očeta na pričakovanje otroka. V Ameriki je psihiatrija že v tridesetih letih opozorila na t. i. poporodno psihozo očetov- telesne težave (bruhanje, glavoboli, paranoja itd.) in v posebnem vedenju, ki sega od banalnega do čisto nesmiselnega. Američani tako stanje imenujejo "acting" bodočih očetov (Skušek v Zavrl, 1999: 39).

C. Cowen omenja naslednje spremembe:

- večina bodočih očetov se počuti nekako izolirano, ko poizkušajo urediti psihične spremembe glede drugačnega pogleda nase, na partnerico in na prijatelje;

- precejšnje število "novopečenih" očetov občuti žalost ali simptome depresivnega razpoloženja;
- ko partnerja postaneta starša, moški prevzemajo mnogo manjši delež pri gospodinjskih opravilih in skrbi za otroka, kot je predvideval vsak izmed partnerjev; moževa in ženina razdelitev vlog v paru usiha v času med nosečnostjo in drugim letom starševstva,
- komunikacija med možem in ženo, ki sta postala starša, je zmanjšana v kvaliteti in kvantiteti, nerazumevanje in spori so bolj pogosti,
- moški, ki niso pripravljene ali ne sprejemajo rojstva svojega prvorojenca, imajo večkrat nizko mnenje o samih sebi in večkrat poročajo o simptomih depresije (Cowen v Zavrl, 1999: 40).

Vse obveznosti, odgovornosti in opravila, ki so povezana z vsakodnevno nego otroka, spadajo med dodatne obveznosti obeh staršev, ki zahtevajo več prilagajanja, kot so moški predpostavljali. Sem sodi seveda vsakodnevna nega kot tudi dolgoročne zadolžitve v okviru otrokove socializacije (Cowan v Zavrl, 1999: 36).

Nova življenjska vloga moških – očetovstvo - vsekakor zahteva prilagajanje. Rojstvo prvega otroka zahteva ogromno sprememb v družini, mati in oče tako prevzameta nove vloge in spreminjata stare. Nataša Zavrl navaja v svoji knjigi D. R. Meyerja, šest razvojnih nalog, ki jih morajo prevzeti očetje:

- Preureditev konfliktnih predstav v vlogi očeta - iz tradicionalnega očeta v novodobnega očeta.
- Sprejemanje svojega deleža odgovornosti za otroke - take spremembe vplivajo na odnos med otrokom in očetom.
- Vzdrževanje statusa hranilca družine.
- Prilagajanje novemu urniku, ki ga oblikuje otrok - prilagajanje urniku hranjenja, spanja in drugih dejavnosti.
- Spodbujanje otrokovega razvoja- avtor tu poudarja izsledke nekaterih raziskav, ki kažejo, da očetje vnašajo v otrokovo življenje drugačno razsežnost kot matere, ker se z otrokom ukvarjajo in igrajo drugače. Očetova igra z otrokom pomembno vpliva na otrokov kasnejši socialni in kognitivni razvoj.

- Doživljanje sebe v vlogi očeta - očetovstvo povzroči spremembo vrednot in življenjskih prioritiet (Meyerja v Zavrl, 1999: 35).

Starševstvo je naloga s katero se prej ali slej srečajo vsi pari, ki nameravajo svojo prihodnost preživeti skupaj. Je težka naloga, ki je ni mogoče načrtovati vnaprej, lahko pa se je sproti učimo. Današnji očetje so moderni očetje, ki pomagajo svojim ženam/partnerkam pri vzgoji in negi otroka. Dober oče začne sodelovati že v samem začetku, zanj ni več pomembna samo služba, ampak ga zanima tudi njegova družina - otroci in žena. Pomembni so pri vzgoji otroka, saj predstavljajo velik del v otrokovem življenju.

2.4 OČE V OBDOBJU NOSEČNOSTI IN NJEGOVA VLOGA PRI PORODU

Teheranska deklaracija o človekovih pravicah iz leta 1968 navaja, da je osnovna pravica staršev, da svobodno in odgovorno odločajo o številu otrok in pogostosti njihovih rojstev. Glede na čustven odnos matere do rojenega ali nerojenega otroka razlikujemo različne stopnje želenosti in nezaželenosti otroka, in sicer: primarno nezaželenega otroka, sekundarno želenega otroka, sekundarno neželenega otroka in primarno želenega otroka. Primarno nezaželen otrok je oblika, ki jo v javnosti najpogosteje omenjajo in sicer gre za starše, ki si niso želeli otroka, toda nosečnost jih je presenetila, in ker je iz različnih vzrokov niso mogli preprečiti, so pristali na porod. Druga oblika nezaželenosti otroka je sekundarno želen otrok. V tem primeru gre za matere, ki si v resnici otroka ne želijo, vendar ne želijo priznati, da ne marajo nerojenega ali rojenega otroka. Pri sekundarno nezaželenemu otroku, gre za primere, ko si starši pred rojstvom in pogostokrat po rojstvu želijo, sčasoma pa spremenijo odnos do njega zaradi različnih vzrokov. Tu gre lahko tudi za primere, da je otrok telesno ali duševno prizadet. Primarno želen otrok je tisti, ki sta si ga starša želela in sta vse življenje tudi ohranila takšen odnos do njega (Brajša, 1987: 29-33).

Zavrl (1999: 41) v svoji knjigi meni, da mora biti moški del nosečniškega para, saj tudi moški preživlja v pričakovanju otroka specifično obdobje, tudi on pričinja oblikovanje svoje starševske identitete še pred otrokovim rojstvom. Dr. Marijan in Tea Košiček v svoji knjigi "Tudi vaš otrok je lahko osebnost", govorita da morata starša biti eno, saj je že Kant dejal, da sta " moški in ženska skupaj - človek, zato sta lahko otroku oba roditelja popoln in polnovreden objekt identifikacije" (Košiček in Dr.Marijan, 1975: 40).

Pavao Brajša v svoji knjigi "Očetje kje ste?" iz leta 1987 meni, da v družbi obstajajo izkrivljeni pogledi na rojstvo otroka in postavlja pod vprašaj vlogo matere - mučenice. Po njegovem mnenju je otrok rezultat svojevrstnega odnosa med dvema partnerjema ne glede na to ali sta starše poročena ali ne. Otrok se bo v družini razvijal duševno, telesno in socialno. Torej je načrtovanje družine, materinstvo in starševstvo sestavni del, podsistem dvojnega (zakonskega) ali skupnega (npr. družinskega) sistema medsebojnih odnosov, komunikacije in prilagajanja. Mati ni le bitje, ki je otroka rodilo, ki ima odgovornost do otroka, tukaj sta odgovorna oba starša in oba bosta oziroma morata pomagati pri vzgoji otroka. Krožno pojmovanje načrtovanja družine in materinstva predvideva, da je otrok rezultat krožnega medsebojnega dogajanja v svojem ožjem intimnem in širšem družbenem sistemu in da so vsi sistemi (posamezniki, dvojice, skupine) skupno in enako odgovorni za rojstvo otroka in za vse tisto, kar se kasneje zgodi z njim. Tudi otrok se mora naučiti svoje vloge, spoznati mora življenje, ki mu ga bosta spotoma predstavila oba starša in družba v kateri živi. Pavao Brajša tudi poudarja, da je že "skrajni čas, da vržemo s prestola izkrivljen pojem materinstva, ki kuje v zvezde sveto in edino funkcijo izolirane žene - mučenice, ki se mora izničiti kot posameznica in osebnost, da bi nam podarila potomstvo" (Brajša, 1987: 24-25).

Slovenščina nima izraza za moškega, ki pričakuje otroka. Angleži si pomagajo z "expectant father", prav tako imajo glagol "to father", ki je v rabi tako za biološke kot za adoptivne očete. Tudi številna afriška ljudstva imajo besede za "roditi se, dati na svet", ki jih uporabljajo za mame in očete (Zavrl, 1999: 41). V slovenščini torej manjka konceptualna predstava in pojmovanje očeta v obdobju, ko še ni postal oče, v obdobju nosečnosti. Čeprav sama mnogokrat opazim, da v popularnih pogovorih mnogokrat sprašujemo "Ali je npr. Hočevar že rodil?", vendar pri tem uporabljamo priimek bodočega očeta in ne ime bodočega očeta.

Včasih je bilo veliko nasprotovanja, in sicer iz vseh strani, naše matere so zmigovala z glavami, češ, da porod je le za ženske, zakaj bi mučile očete; očetje pa so prav tako bili čisto zadovoljni, ko jim pri porodu ni bilo treba biti zraven. "Nekateri mladi moški, potencialne "žrtve" torej, so po "moško" povedali, da jih niti z žerjavi in drugimi težkimi gradbenimi stroji bomo ne bomo spravile ob porodne postelje, drugi pa so tiho, razumevajoče in brez posebne razprave šli z bodočo mamico v bolnišnico. Na začetku jih je bilo malo, potem pa zmeraj več in več." (Zavrl, 1999: 9)

Očetova vpletenost v nosečnost se v zadnjih časih ne preneha na vratih porodnišnice. Vedno več je očetov, ki želijo sodelovati pri porodu. Spremenil se je način starševskega razmišljanja o otrokovem rojstvu. Porod je nekakšna običajna faza družine in ne več toliko krizno obdobje (Zavrl, 1999: 50). Vendar pa morajo očetje opraviti tudi šolo za starše, ki jo organizirano pripravljajo porodnišnice ali zdravstveni domovi in je hkrati tudi pogoj za sodelovanje pri porodu.

Danes se torej kaže nepretrgana povezanost med mnogimi očeti in materami v skupnem starševstvu. Očetje postajajo vse bolj aktivni in sodelujoči pri skupnih aktivnostih, prvih pregledih z ultrazvokom, prvih brcanjih malčka v trebuhu,... (Brajša, 1987: 78).

Danes imajo očetje nešteto možnosti, da se že na samem začetku pokažejo v dobri luči in se skupaj z materjo veselijo otroka od prvega trenutka dalje. Sodelujejo lahko v nosečnosti in pri samem porodu. Oče lahko hodi na predporodne preglede k zdravniku, z ženo obiskuje tečaj o porodu. Pri samem porodu lahko aktivno sodeluje, v nekaterih porodnišnicah sme celo prerezati popkovnico in otroka odnesti v sobo za novorojenčke. Tam ga čuva, ko drugi skrbijo za mater v porodni sobi. Če se mati ne počuti dobro ali ima dojenček kakšne težave, je on tisti roditelj, ki je z otrokom v prvih urah najbolj aktivno povezan (Spock in Rothenberg, 1986: 45).

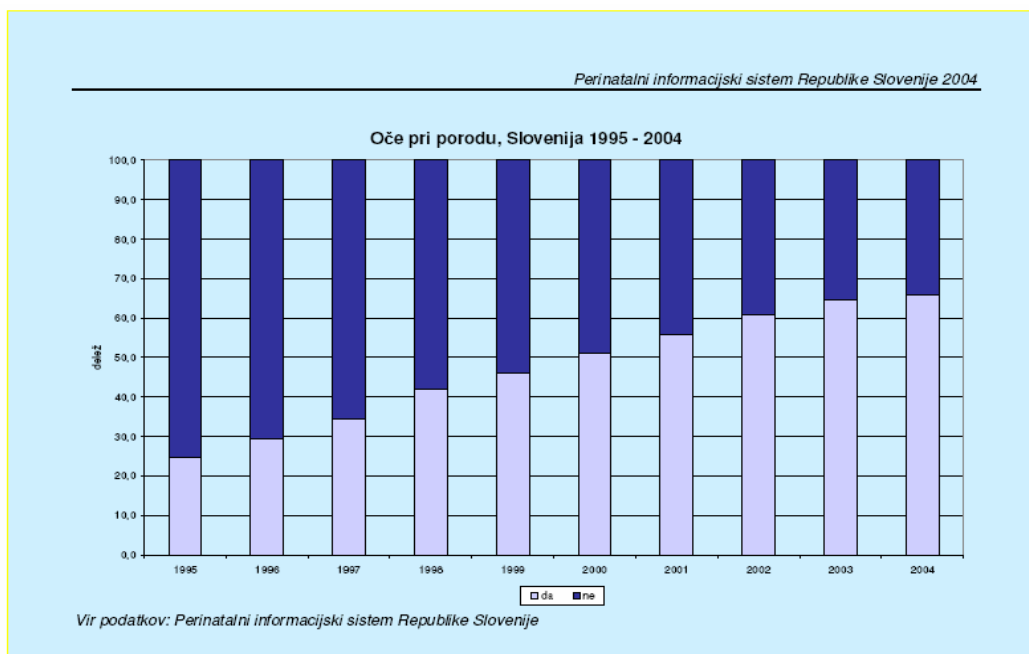
Grafi na naslednjih straneh prikazujejo prisotnost očetov pri porodu v obdobju devetih let, zadnji graf pa prikazuje tudi prisotnost očeta v različnih regijah v zadnjem letu. Če pogledamo na graf številka ena, bomo opazili, da se je odstotek očetov pri porodu od leta 1995 do leta 2004 v Sloveniji močno povečal. Leta 1995 je sodelovalo 25% očetov pri porodu, leta 1996 29,16%, leta 1997 nekaj manj kot 35% in leta 1998 že čez 40%. Leta 2002 jih je bilo pri porodu čez 60% očetov, leta 2004 pa je odstotek dosegel že 65,9% očetov, ki so sodelovali pri porodu. V tem grafu so bili zajeti vsi porodi, pri katerih so sodelovali očetje in sicer ne glede na to ali je to njihov prvi, drugi ali tretji novorojenček.

Na grafu številka dve, pa vidimo, da se veča tudi odstotek očetov, ki so dobili prvega otroka. Leta 1995 je prisostvovalo nekaj čez 30% očetov prvorodk, pod 20% pa je sodelovalo očetov, ki so dobili drugega ali tretjega otroka. Leta 1997 jih je bilo že čez 40% očetov, ki so bili pri prvorodkah in hkrati je narastel tudi odstotek sodelovanja očetov pri drugih otrocih in sicer na okoli 28%. Veliko rast pa lahko opazimo leta 2004, ko je sodelovalo že čez 70% očetov prvorodk in skoraj 60% očetov drugih otrok.

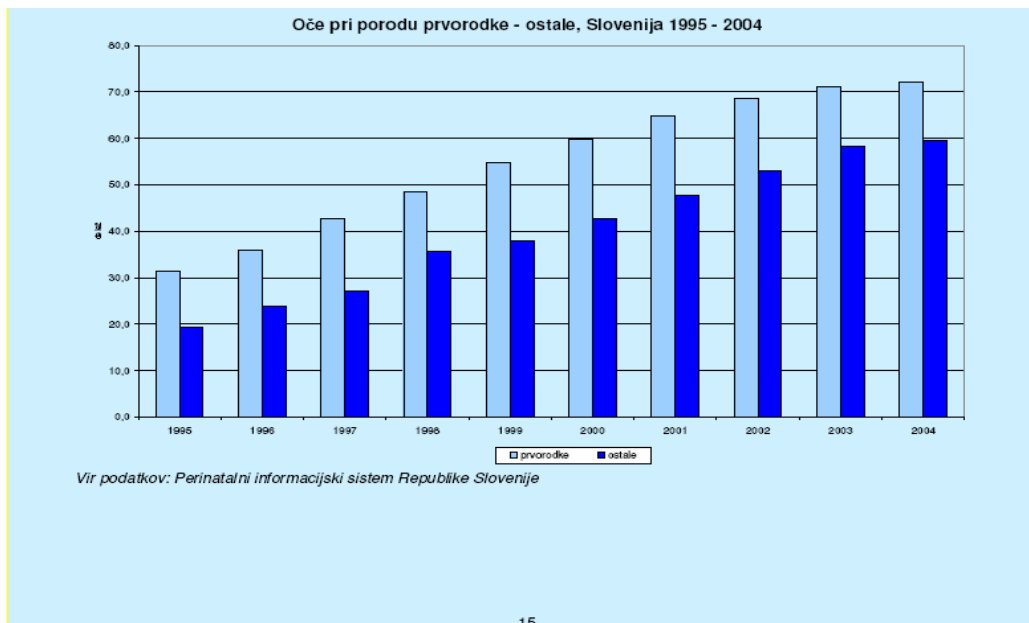

Zadnji graf številka tri na naslednji strani prikazuje delež slovenskih očetov, ki so bili (v različnih) regijah prisotni pri porodu v letu 2004. Največji delež očetov (80,7%), ki je sodelovalo pri porodu, je bilo iz Osrednjeslovenske regije, kamor seveda spada ljubljanska porodnišnica. Zelo velik delež ima tudi Goriška regija z 77,7% očetov, tretje mesto dosega Zasavska regija z 73,1% očetov pri porodu. Najmanjši delež sodelovanja pri porodu pa ima Spodnja-posavska regija, katere delež je le 42,5%.

GRAF 2.4.1: Prisotnost očetov pri porodu v Sloveniji od leta 1995 do leta 2004 (Vir: Perinatalni informacijski sistem Republike Slovenije)

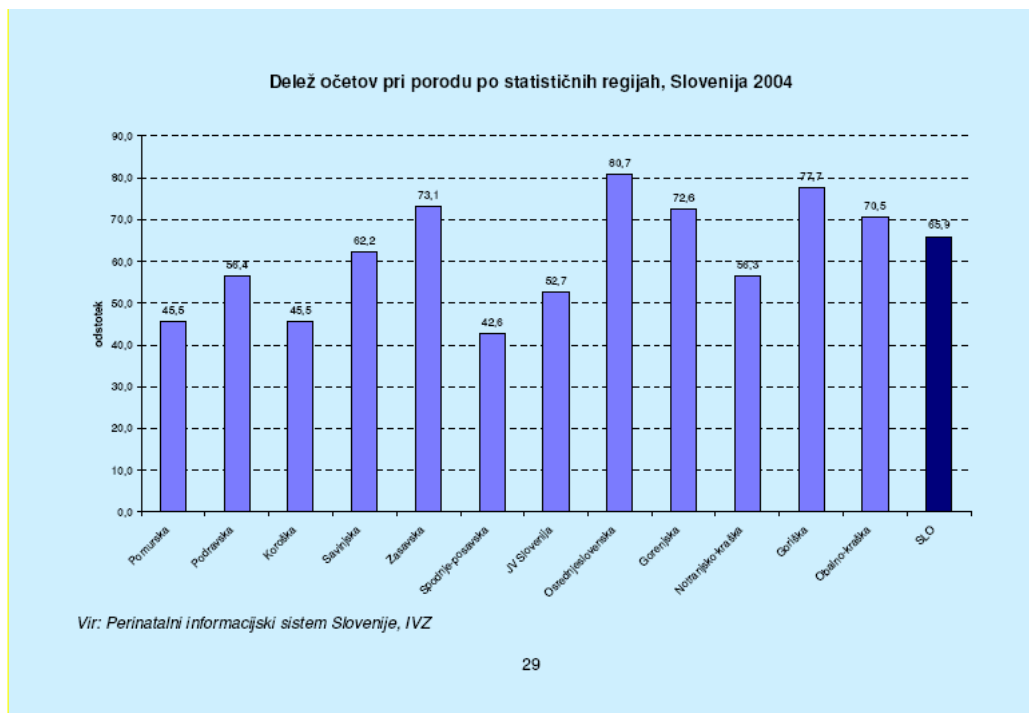

GRAF 2.4.2 : Prisotnost očetov pri porodu prvorojenca in ostalih v Sloveniji od leta 1995 do leta 2004 (Vir: Perinatalni informacijski sistem Republike Slovenije: 15)

15

GRAF 2.4.3: Delež slovenskih očetov, ki so bili (v različnih) regijah prisotni pri porodu v letu 2004 (Perinatalni informacijski sistem Republike Slovenije: 29)

29

Mnenja o prisotnosti očeta pri porodu so deljena. Nekateri avtorji menijo, da je lahko prisostvovanje očeta pri porodu celo koristno in pomembno za kasnejše očetovstvo, predvsem zaradi čustvenega doživetja. K. I. Grossman in H. J. Volkmer (Lamb v Zavrl, 1999: 51) pa menita, da želja nemških očetov pri porodu izvira bolj zaradi same skrbi za dojenčka, kot pa same prisotnosti pri porodu. Tudi nekateri drugi avtorji so mnenja, da prisotnost pri porodu ne vpliva nedvoumno in odločilno na očetovo vpletenost in vedenje (Zavrl, 1999: 52). Tako lahko sklepamo, da prisotnost pri porodu ni pogoj, je le dober začetek za izpopolnjevanje očetovskih dolžnosti.

Statistični urad je objavil zanimiv prispevek o očetih v Sloveniji (koliko je očetov, v kakšnem družinskem razmerju živijo, koliko je star povprečni očka,...). Statistično so očetje tisti moški, ki živijo v družini z otroki, pri čemer pa ni pomembno ali živijo sami, z materjo ali partnerko. Med očete se torej statistično ne štejejo biološki očetje, ki ne živijo z otroki. Statistike kažejo, da so starši novorojenčkov vedno starejši, saj je zelo malo očetov, pod petindvajsetim letom starosti (7%). Leta 2003 je bil oče otroka rojenega v zakonski zvezi povprečno star 33let, oče otroka, rojenega zunaj zakonske zveze pa leto manj (31 let) (Statistični urad Slovenije; M. Ilić, T. Žnidaršič, 2005).

Sprememba vloge očeta v obdobju nosečnosti in njegove vloge pri porodu se vidi predvsem v sodelovanju očetov pri porodu. Časi se spreminjajo, skozi zgodovino se spreminjajo tudi številke, ki kažejo, da očetje niso le spolni partnerji, ampak prevzemajo svojo vlogo od samega začetka.

2.4.1 STARŠEVSKI DOPUST

Spremembe v družbi in položaju družine v preteklih desetletjih se odražajo tudi v spremembah družinske zakonodaje. Povečana vloga očeta se kaže tudi v pojavu očetovskega dopusta leta 2003. Od leta 1974 je trajal porodniški dopust za matere devet mesecev, po letu 1986 pa traja eno leto. Po preteku prvega dela porodniškega dopusta, t. i. materinskega dopusta, ki je trajal tri mesece, se je pravica za nego otroka razdelila na oba starša. Del dopusta so lahko izkoristili tudi očetje, vendar je bil njihov delež (2,3%) zelo majhen (glej Rener, 1995: 67). Kljub temu, da si je tudi leta 2003 z materami delilo porodniški dopust tudi le 2,3% očetov, kar je isto kot leta 1986, vendar imajo danes očetje vsaj možnost očetovskega

dopusta, ki ga je istega leta 2003, izkoristilo 10971 očetov otrok (Očka aktiviraj se!
www.uev.gov.si/...).

Zaradi zgoraj omenjenih sprememb v starševskem dopustu, bom v tem poglavju podrobneje opisala vrste starševskih dopustov in spremembe, ki jih prinašajo.

Po mnenju Nataše Zavrl, je vzemanje starševskega dopusta individualna stvar posameznika in se tiče le matere in očeta ali ga bosta izkoristila ali ne. Leta 1994 je bil vložen prvi predlog za spremembo podaljšanja dopusta za nego in varstvo otroka. Razpravljalo se je o tem, da tiste matere ("prave matere"), ki želijo ostati doma, naj ostanejo, tiste, ki želijo delati pa naj se vrnejo v službo, tisti očetje, ki menijo, da otrok potrebuje v prvih letih le materinsko ljubezen, bodo prepustili prava leta materi in otroku, sami pa bodo postali starše takrat, ko bo potrebno poseči v vzgojo otrok (Zavrl, 1999: 10).

Starševski dopust zajema različne vrste dopusta, vsem pa je skupno, da je to pravica do odsotnosti z dela zaradi poroda oziroma nege in varstva otroka tiste osebe, ki otroka dejansko neguje in varuje. Trajanje posamezne vrste starševskega dopusta je določeno v koledarskih dnevih. Poznamo različne vrste starševskega dopusta, kot so: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust (Vlada Republike Slovenije, 20. 1. 2005).

Porodniški dopust je namenjen pripravi na porod, negi in varstvu otroka takoj po porodu ter zaščiti materinega zdravja ob rojstvu otroka in po njem. Pravico do porodniškega dopusta ima mati otroka, pod določenimi pogoji pa tudi oče otroka ali druga oseba ali eden od starih staršev otroka. (Vlada republike Slovenije, 20. 1. 2005).

Porodniški dopust traja 105 dni. Mati mora nastopiti porodniški dopust 28 dni pred predvidenim datumom poroda, ki ga določi ginekolog. Mati pa se lahko odloči tudi, da bo nastopila porodniški dopust 42 dni pred predvidenim datumom poroda, vendar mora vedeti, da je skupno trajanje porodniškega dopusta v vsakem primeru 105 dni. Če mati ne nastopi porodniškega dopusta 28 oziroma 42 dni pred predvidenim datumom poroda, neizrabljenega dela ne more izrabiti po otrokovem rojstvu, razen če je porod nastopil pred predvidenim datumom. Oče ali druga oseba lahko uveljavlja pravico do porodniškega dopusta, če mati otroka: umre, zapusti otroka ali če je po mnenju pristojnega zdravnika trajno oziroma začasno nesposobna za delo (Vlada Slovenije, 20.1.2005).

Očetovski dopust je dopust, namenjen očetom, da bi že v najnežnejši dobi otroka skupaj z materjo sodeloval pri negi in varstvu otroka. Oče ima pravico do očetovskega dopusta v trajanju 90 koledarskih dni, pri čemer mora prvih 15 dni dopusta koristiti v času porodniškega dopusta matere (sicer ta del očetovskega dopusta zapade), drugih 75 dni pa lahko izrabi do osmega leta starosti otroka.

Pravico do očetovskega dopusta ima biološki oče otroka in je neprenosljiva. Pravica je začela veljati postopno, in sicer od 1. 1. 2003 - 15 dni, od 1. 1. 2004 - 45 dni in od 1. 1. 2005 - 90 dni.

Za 15 dni očetovskega dopusta, ki jih oče izrabi v času porodniškega dopusta matere, mu država zagotavlja očetovsko nadomestilo, za druge dni očetovskega dopusta, ki jih lahko izrabi do osmega leta starosti otroka, pa mu država zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače (Vlada Republike Slovenije, 20. 1. 2005).

Dopust za nego in varstvo otroka je dopust, ki je namenjen nadaljnji negi in varstvu otroka in ga upravičenci nastopijo neposredno (takoj) po poteku porodniškega dopusta.

Pravico ima eden od staršev otroka, oba starša, pod določenimi pogoji pa tudi druga oseba oziroma eden od starih staršev otroka. Dopust za nego in varstvo otroka traja praviloma 260 dni.

Dopust za nego in varstvo otrok se lahko podaljša, če mati rodi dvojčke - podaljša se za 90 dni ,mati rodi več hkrati živorojenih otrok - za vsakega nadaljnjega otroka se podaljša za 90 dni ,mati rodi nedonošenčka - podaljša se za toliko dni, kot je bila nosečnost krajša od 260 dni ,mati rodi otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo - dopust se podaljša za dodatnih 90 dni (na podlagi mnenja pristojne zdravniške komisije); ta pravica se lahko uveljavlja do otrokovih 18 mesecev starosti ,starša doma že varujeta najmanj dva otroka v starosti do osmih let - podaljša se za 30 dni, za tri otroke za 60 dni ter za štiri ali več otrok za 90 dni (Vlada Slovenije, 20. 1. 2005).

Posvojiteljski dopust je dopust, namenjen enemu ali obema posvojiteljema, z namenom, da se lahko posvojitelj/posvojitelja in otrok takoj po posvojitvi v celoti posvetijo drug drugemu. Pravico do posvojiteljskega dopusta ima eden ali oba posvojitelja ali oseba, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve, razen: če je ta oseba za tega otroka že uveljavila pravico do porodniškega dopusta, očetovskega dopusta oziroma dopusta za nego in varstvo otroka ,če je ta oseba posvojila otroka svojega zakonca.

Trajanje posvojiteljskega dopusta: če je otrok ob posvojitvi star od enega do štirih let - posvojiteljski dopust traja 150 dni ,če je otrok star od štirih do desetih let pa 120 dni ,če je posvojitelj ali druga oseba dobila v vzgojo in varstvo otroka pred prvim letom starosti otroka in je že izrabil dopust za nego in varstvo otroka za istega otroka, ima pravico do izrabe toliko dni posvojiteljskega dopusta, kot je bila pravica do dopusta za nego in varstvo otroka krajša od 150 dni.

Posvojiteljski dopust lahko izrabi eden od posvojiteljev v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela ali oba posvojitelja hkrati v strnjenem nizu ob polni ali delni odsotnosti z dela enega ali obeh staršev, pri čemer skupno trajanje dopusta ne sme presegati 150 oziroma 120 dni (Vlada Republike Slovenije, 20. 1. 2005).

Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je 10971(63%) očetov otrok rojenih leta 2003 izkoristilo možnost očetovskega dopusta in z novorojenčkom in mamico preživel 15 dni ter sodelovalo pri negi in varstvu otroka (Statistični urad Slovenije; M. Ilić, T. Žnidaršič, 2005).

V času naših mam ni bila navada, da očetje koristijo porodniški dopust, danes 30 let kasneje, pa se je to spremenilo, saj so očetje dobili svoj očetovski dopust. S pomočjo očetovskega dopusta, je bila leta 2003 očetom dana možnost, da pomagajo mamam prve tedne po porodu pri negi in vzgoji otroka. Ključna razlika danes včeraj je, da je danes očetom omogočeno, da koristijo očetovski dopust istočasno kot mame svojo porodniško. Včasih so imeli očetje le možnost, da namesto mamic koristijo oni porodniški dopust, kar pa jih je koristilo zelo malo.

2.5 VLOGA OČETA

Za življenjsko okolje so zelo pomembne družbene skupine, saj nam je znano že dejstvo, da večino svojega življenja preživimo v skupinah, najprej v družini, nato v šolskih skupnostih, zbiramo se v skupine znancev in prijateljev, delovne skupine,... V malih skupinah se razvije psihološka dinamika: odnos vsakega z vsakim, osebni pogled nad dogajanjem v skupini, emocionalni stiki in odnosi, neposreden osebni nadzor in sankcioniranje, medosebni dogovor o aktivnostih in ciljnih skupine. Mirjana Ule proučuje skupine, ki se po njenem mnenju razlikujejo v kvalitativnem in kvantitativnem smislu. V malih skupinah se kvantiteta (število članov) povezuje s specifično kvaliteto. Psihološko so glede kvalitativnih razlik med skupinami najbolj zanimive identifikacijske skupine in primarne skupine. Slednje lahko delimo po dveh kriterijih, lahko so prve v človekovem življenju (npr. družina, otroška

vrstniška skupina,...) ali pa so tiste, ki vplivajo na oblikovanje osnovnih kognitivnih, emocionalnih in motivacijskih struktur pri posamezniku. Primarne skupine so torej usmerjene k medosebnim odnosom med člani (npr. družina), njihovi interesi so medosebni odnosi članov, zaupanje, varnost, emocionalna podpora, skrb, zabava, igra,... Primarne skupine pa so lahko tudi identifikacijske skupine, s katerimi se posameznik v življenju identificira in mu hkrati dajejo tudi potrebne identifikacijske vzorce, modele, katerih vrednostni sistem, norme, stališča najbolj ponotranja (Ule, 1997: 368-370).

Dolgo časa podoba očeta, ki skrbi za otroka ni bila združljiva z idealom moškosti. Tradicionalen pogled na očetovo vpletenost v življenju otrok je dovoljeval večje sodelovanje očeta pri vzgoji otroka šele v kasnejši starosti otroka. "Danes očetom ne moremo več prilepiti oznake "neraziskani prispevek k otrokovemu razvoju", ker se (vsa tuja) literatura izdatno posveča odnosom med očetom in novorojenčkom, očetom in dojenčkom, očetom in malčkom." (Zavrl, 1999:53)

Košiček Tea in dr. Marijan (1975) v svoji knjigi "Tudi vaš otrok je lahko osebnost" menita, da je ena izmed glavnih dolžnosti očeta, da se z otrokom ukvarja že od malih nog - od rojstva naprej, saj mu bo le tako lahko dal tako čustveno toplino, kakršno mu daje mati. Očetje morajo vzpostaviti z otrokom odnose zaupanja, razumevanja in čustvene naravnosti. Oče lahko tako kot mati navezuje stike z otrokom pri igri, branju in pripovedovanju pravljic, ob sodelovanju pri različnih hišnih opravilih, na skupnih izletih in potovanjih, ob obiskovanjih različnih prireditev,... Tako si bo oče lahko pridobil avtoriteto, začel bo razumeti otroka in njegove potrebe ter bo uporabil najbolj uspešno metodo za pravilno vzgojo. Družina je torej za otroka svet v malem, na katerega se otrok v prvih letih življenja omejuje. Otrok v družini dobi izkušnje o ljudeh, o medsebojnih odnosih, o življenju in njegovih težavah. Prve življenjske izkušnje so najvažnejše, saj so temelj človekovega psihičnega razvoja (Košiček in Dr.Marijan, 1975: 40).

Vloga očeta v prvih tednih po porodu, pa ni le skrb za malčka, ampak ima mnogo globlji pomen in sicer oporo materi. Ženske doživljamo velike hormonske spremembe in moramo po porodu dobiti čimveč podpore, najbolj čustvene: potrpežljivost, priznanje, ljubezen. Starša se morata ljubiti tudi v najtežjih trenutkih. Otroci bodo, v primeru odraščanja z obema staršema (bolj priporočeno je, da otroci odraščajo pri obeh starših), realistično in idealistično poznali oba spola, poznali vzorec zakonske stabilnosti, po katerem se bodo zgledovali, ko bodo

odrasli. Ženske so vedno bolj zaposlene mamice in tako morajo tudi moški mnogokrat postoriti tudi kaj doma, kar pa posledično pomeni, da se morajo vedno več posvečati tudi svojim otrokom. Nobenega razloga ni, da očetje ne bi mogli enakovredno kot matere poskrbeti za otrokovo varnost in razvoj. Seveda pa se tudi "moderni" očetje razlikujejo med seboj; nekateri pomagajo doma, ker pač to morajo in vmes tudi potarnajo, drugi še zmeraj raje počakajo pri pomoči novorojenčka, češ: "Počakal bom, da bo bolj podoben človeku.", tretjim pa pomoč pri hiši ne predstavlja nobene obremenitve. Taki očetje tako olajšajo breme ženi in ji tudi delajo družbo pri delu. Hkrati pa pokažejo, da je delo za dobro družine zelo pomembno, da to delo ni kar tako, da morajo znati prav presojati in da je to njihova dolžnost, kadar so doma. Sinovi in hčere morajo videti na lastne oči, da sta moški in ženska enakopravna in da lahko oba spola opravljata iste naloge.

Očetje lahko torej delajo vse: previjajo, hranijo po steklenički, brišejo nosove in solze, perejo, berejo pravljice, kopajo, jih oblačijo, pospravljajo igračke, mirijo, pomagajo pri domačih nalogah, peljejo otroke v vrtce in šole, razlagajo pravila, določajo dolžnosti in tudi pazijo, da otroci te dolžnosti opravijo, opominjajo otroke in jih karajo. Tudi pri hišnih opravilih očetje lahko pomagajo: lahko nakupujejo, pospravljajo in sesajo, kuhajo kosilo, pogrinjajo mizo, zložijo perilo, čistijo, perejo, itn. (Spock, Rothenberg, 1986: 52-62)

Očetje pa imajo pomembno vlogo tudi pri dojenju, saj so v pomoč in podporo mamicam. Po raziskavah se namreč večina žensk, ki jih pri odločitvi podpirajo partnerji, odloči za dojenje. Od vseh dejavnikov, ki vplivajo na uspešno dojenje, je najpomembnejši prav očetov odnos do dojenja. Znano je, da ženske hitreje nehajo dojiti ali pa se za dojenje sploh ne odločijo, če imajo partnerji negativen pristop. Tako očetje, ki podpirajo svojo partnerko pri dojenju, že v prvem koraku skrbijo za otrokov način prehranjevanja, za boljšo telesno in čustveno zdravje otroka. Kako uspešni sta njegova pomoč in podpora pri dojenju, je v veliki meri odvisno od tega kako oče prehodi dve obdobji povezani z dojenjem. Prvo je obdobje pred rojstvom otroka (bodoči starši izvedo iz knjig ali od zdravstvenih delavcev, kakšna je vrednost dojenja in se kasneje odločijo, da bo otrok dojen) in obdobje po otrokovem rojstvu (oče mora biti v podporo materi in vedeti, da je dojenje za otroka najboljša hrana) (Felc, 49).

Tudi Praper (1995) trdi, da je za uspešen razvoj otroka (deklince ali dečka) potrebna identifikacija z obema staršema, saj otrok od matere ponotrani predanost in zaupanje, od očeta pa aktivnost in prodornost. V tipični materinski in tipični očetovski negi in vzgoji obstajajo razlike, kar le izboljšuje otrokove prilagoditvene zmožnosti in pospešuje njihov

razvoj. Oče je pomemben, ker je drugačen od mame. Kadar v otrokovem razvoju ni prisoten nihče, ki bi nudil moški del vzgoje, lahko nastanejo težave, ki so najpogostejše v otrokovem obdobju prakticiranja. Otrok začne ob frustracijah iskati zaščito, zmanjka mu podjetnosti, ambicioznosti in vztrajnosti pri aktivnostih.

Žmuc-Tomori meni, da sta moška in ženska vzgoja drugačni in da je le skupna vzgoja tista, ki daje dovolj možnosti za razvoj obeh polov (moškega in ženskega) v otroku ne glede na spol. Očetov vzgojni slog temelji na vzpodbudi, materin pa na tolažbi in popuščanju. Očetova odsotnost v vzgoji pri otrocih povzroča negotovost: otroci brez očetov se težje odločajo, težko samostojno rešujejo probleme (Žmuc-Tomori, 1988: 64-65).

3 REVIJE ZA STARŠE

Prva revija za starše, Mladi svet, je na Slovenskem izšla leta 1951, kasneje pa se je le-ta preimenovala v Otrok in družina. Leta 1997 pa je na slovenski trg prišlo mnogo revij za starše, s katerimi naj bi si starši pomagali pri vzgoji otroka, hkrati pa dobili dovolj informacij o negi otroka, porodu itd. Tako imamo danes naslednje revije za starše: mesečnike Moj malček, Mama, Otrok in družina, Supermami, Otroci in posebne izdaje kot so npr. Paparica, Mamina nosečnost in porod, Nosečnica, Novorojenček itd. V vseh revijah se teme mesečno spreminjajo, seveda so teme primerne času, tako npr. starši pozimi lahko izvemo: kdaj je primerno malčka naučiti smučati, kakšni so prvi koraki na smučkah, kako toplo moramo obleči otroka, kadar je mraz, kako otroka motivirati pri postavljanju božičnega drevesa itd.. Poleti prevladujejo teme kot so npr. začetki plavanja, z otrokom na potovanje, otrok v avtu, primerne obleke za vroče poletje itd. Stalne teme, ki jih lahko opazimo v revijah za starše so npr.: *porod* (porodne poškodbe, prijazna porodnišnica, carski rez, porodne bolečine, očka in porod itd.), *vzgoja in bolezni* (otrok gre v vrtec ali šolo, malček pri frizerju, avtizem, rdečke, hiperaktiven otrok, razvajenčki, kdaj na kahlico itd.), *prehrana* (otrok, nosečnic, diete itd.), *nosečnost* (kaj kupiti za otroka, holesterol in nosečnost, nosečnost v postelji itd.), *ostalo* (knjižne police, fotonatečaj, horoskop, mali oglasi) itn.

V tem poglavju bom predstavila članke iz revij, ki obsegajo vlogo očeta v obdobju pred nosečnostjo, med samo nosečnostjo in v prvih mesecih po porodu. Za primer sem si vzela dve reviji, ki sta namenjeni staršem za pomoč pri vzgoji otrok in sicer revijo "Otrok in družina" in revijo "Moj malček". Primerjala sem članke v revijah, ker me zanima predvsem kako se kaže razvoj očetovstva v revijah, ter če so članki v revijah podobni strokovni literaturi. Ugotovila sem, da npr. pred štiridesetimi leti ni bilo toliko člankov o očetovstvu, kot jih je sedaj, hkrati pa me zanima, kdaj so se pojavili prvi članki in kakšno vsebino so imeli. Za primerjavo sem izbrala revijo Otrok in družina v prvih šestih letih izhajanja (od leta 1959 do leta 1965), ker me je zanimalo, kdaj se bo pojavil prvi članek, ki bi vsaj omenil očeta kot možnega vzgojitelja, kasneje pa sem vzela publikacijo na vsake dve leti, do leta 1997, ko se je na slovenskem trgu pojavila revija Moj malček. Šele od leta 1997 sem lahko obe reviji vsebinsko primerjala. Da pa sem lažje primerjala članke o očetovstvu, sem upoštevala podatke vseh letnikov do vključno leta 2005. Koliko člankov, ki zajemajo mojo temo v diplomski nalogi sem našla in kakšna je bila njihova vsebina, bom predstavila na naslednjih straneh.

Tudi revije za starše so si vizualno podobne. Tako naslovnico ponavadi krasi npr. pri revijah za nosečnice slika nosečnice, ki objema svoj trebušček, pri reviji Novorojenček, mamina nosečnost in porod, slika majhnega novorojenčka, pri revijah kot so npr. Mama, Otrok in družina, Moj malček, pa slika otroka. Pri reviji Moj malček se včasih opazi tudi slike otrok s starši, ki so slavne osebe s katerimi lahko preberemo tudi intervju (npr. Živa Rogelj, Andraž Hribar, Roman Končar, Oriana Girotto Cavazza,...) ali pa slike očetov z dojenčkom. Za lažjo predstavitev, kako izgledajo naslovnice revij za starše, lahko na sliki številka 3.1 in na sliki 3.2 vidimo naslovnici revij Otrok in družina ter revij Moj malček.

SLIKA 3.1: Naslovnica revije Otrok in družina

Vir: www.otrokdruzina.com/stare_%20stevilke/2004/letnik_2004.htm

Revija "Otrok in družina" je prva revija za družinsko in družbeno vzgojo na Slovenskem, ki izhaja pod tem imenom že od leta 1959. Osem let je revija izhajala pod imenom Mladi svet. V tem obdobju je posvetila največ prostora vzgojnim vprašanjem v družini. Revija je, po besedah Zime Vrščaj – Holy v svojih težavah pošiljali starši, v svoj program pa je vključevala tudi obravnavo vseh tistih vzgojnih zapletov, ki se nujno pojavljajo v širšem kolektivu otrok ali odraščajoče mladine. Iz leta v leto pa je širila svojo vsebino. Ni se omejevala samo na obravnavanje vzgoje, temveč je posvečala čedalje več prostora tudi vsem drugim težavam, s katerimi ima družina opraviti v celoti (Vrščaj-Holy, 1959: 1).

Danes je vsebina te revije nekoliko drugačna, še vedno je bolj namenjena starejšim malčkom (od štirih let naprej), šolarjem in najstnikom, kot mlajšim malčkom in dojenčkom. Vsebina je v reviji razdeljena na rubrike: Novo življenje (načrtovanje in pričakovanje otroka, nega in vzgoja otrok do enega leta starosti), Naši drobižki (napotke za vzgojo otrok od enega leta do šole, tako za starše, kot vzgojitelje, v svoji podrubriki iz prakse, pa predstavlja primere dobre prakse iz vrtcev iz vse Slovenije), Šolska torba (razvoj šolskih otrok, potrebe in življenje v

šoli,...), Najstniki (napotki in nasveti staršem, kako naj se z otroci pogovarjajo o npr. spolnosti, depresivnosti, žalosti itd.), Rezervirano za naju (težave in zagate pri partnerstvu, s strokovnimi članki svetujejo, kako si organizirati bolj zadovoljivo življenje in sobivanje), V zavetju družine (odnosi v družini, ločitve itd.), Zdravje (družinsko zdravje, drugačni otroci, alergije, bolezni itd.), Knjižna kuhinja (predstavitev novih knjig, glasbene in filmske novosti, gledališke predstave itd.) Valovi domišljije (spodbujanje branja pri mladih, ocenjevanje šolskih glasil, ki prispejo v uredništvo), To in ono (članki o življenju in svetu, pravni, davčni, pravice pacientov itd.).

SLIKA 3. 2: Naslovnici revije Moj malček

Vir: <http://www.mojmalcek.si/arhiv.htm>

Revija za skrbne starše, z naslovom "Moj malček" je prvič izšla leta 1997 in sicer meseca junija. Prva revija je obsegala 58 strani in že prva številka je imela očetov kotichek. Kot nam že sam naslov revije pove, je revija bolj namenjena staršem, ki še nimajo šoloobveznih otrok. Vsebuje članke o zdravju, prehrani, vzgoji, šoli, porodu, porodnih izkušnjah, intervjujih z znanimi osebami, nasvetih strokovnjakov, astroloških znamenjih, fotonatečajih, na koncu revije nas čaka še oglasni prostor, kjer lahko starši ponujajo stvari, ki jih ne potrebujejo.

3.1 VLOGA OČETA V DRUŽINI

V reviji Otrok in družina sem v prvih šestih letih izhajanja in tudi kasneje, do leta 1968 opazila le članke, ki so govorili o družini, skupnosti in vzgojiteljih. V tem časovnem obdobju so imeli veliko vlogo pri vzgoji otroka ne samo družina, ampak tudi vrtci, šole,... Veliko se je govorilo o vseh treh hkrati in nikoli se takrat ni ločilo "mama" in "oče".

Tako je leta 1960 Olga Vipotnik napisala, da se s spremembo sestave družine, posebno pa s spremenjenim položajem žene v naši družbi spreminjajo odnosi v družini, kajti za vzgojo otrok in njihovo zdravje sta odgovorna oba starša in sta oziroma morata biti pri tem enakopravna. Že v tistih časih se vidi poudarjanje obojestranske vloge, kajti le tako lahko otrok pridobi v družbi svoje mesto in pravice. S temi spremembami stopa družina v aktivnejši odnos do družbe (Vipotnik, 1960: 233-235).

Vzorci in navade, ki jih bo otrok pridobil v družini, se bodo zakoreninili v otroku, dokler on sam ne bo spoznal, da bi bilo morda bolje, če bi ravnal drugače. Starši morajo za dobro vzgojo imeti popolno avtoriteto, ker bodo le tako otroci prostovoljno in zavestno izpolnjevali njihove zahteve in želje ter le tako nosili dobre vzorce obnašanja naprej v prihodnost (Otrok in družina, 1962).

Ker pa se otrok neprestano spreminja, raste in razvija, mora družini stoodstotno zaupati, kajti zdrava družina daje otroku ljubezen in varnost. To omogoča razvoj zdrave in zrele osebnosti. Le v taki družini je otrok sproščen, dostopen vplivom in ima pogoje za razvoj samostojnosti, pridobiva si lahko bogate izkušnje in spoznanje, navade in stališča, ki močno vplivajo na njegovo življenje (Divjak, 1966: 19-20).

Enakega mnenja kot je tudi dr. France Strmčnik, ki je istega leta napisal, da "med vzgojo in družbo je vselej tesna zveza, saj je bistvo vzgajanja prav pomoč mladini pri njenem vraščanju v družbeno življenje." Vsaka družba si izoblikuje svoj vzgojni smoter in si postavi svoje vzgojne naloge. Tudi takratna družba je imela svoj vzgojni smoter, ki je od vzgoje zahteval, da harmonično razvija otrokove pozitivne, duševne in telesne sile, da oblikuje njegove značajnostne lastnosti, napredno moralno in socialno zavest, ter znanstveni pogled na svet (Strmčnik, 1966: 105-108).

Leta 1968 se prvič omeni vloga očeta v družini. Vloga očeta je bila takrat povezana s prvo vestjo - da bodo postali očetje. V trenutku, ko moški slišijo novico, da bodo postali očetje, se že pojavi zavest odgovornosti za usodo malčka; nekateri moški se resno zamislijo nad svojimi novimi obveznostmi do družini, družbe... Prav tako kot ženske so lahko zaskrbljeni tudi moški o njihovi prihodnosti, da pa do tega ne bi prišlo, bi se morali že prej pripraviti na novo vlogo. Kaj pomeni biti dober oče? To je človek, ki lahko prinese na svojega otroka vse tisto najboljše in najlepše, s čimer ga je obdarila narava in njegova okolica... Vzgoja otroka je stvar obeh staršev. Pa vendar, fizična moč očeta vedno izziva otrokovo občudovanje. Tudi to je potrebno prijetno izkoristiti. Kljub temu, da so očetje vcepili svojim otrokom še tako

bleščeče moralne resnice, naj so jim bili še takšen zgled v izpopolnjevanju družbenih dolžnosti, če ne spoštujejo svojih žena in njihovega dela, ne bodo mogli vzgojiti svojih otrok (Špur, 1968: 160-161).

Dvanajst let pozneje, leta 1980 in leta 1982 so novinarji v reviji *Otrok in družina* zelo nazorno prikazovali razmerja v družini pred leti in sedaj. Vloga patriarhalnega očeta je začela počasi izginjati, v modo pa je prišel novi, sodobni oče, ki lahko pomaga pri vzgoji otrok že od samega začetka.

Pred letom 1980 je pri nekaterih družinah veljala stroga in jasna delitev nalog, po kateri je oče prinašal denar, mati pa je skrbela za dom in vzgojo otrok. Oče je bil "poglavar" družine in je predstavljal družino navzven (Božič, 1980: 2-3). "Včasih je oče oseba, pred katero je trepetala vsa družina. Dokler so bili otroci majhni jim je že s svojo navzočnostjo nagnal strah v kosti. Jasno je, da si je podredil tudi ženo, ki je svojega moža ubogala na besedo." (Železnik, 1982: 2-3)

Po razpadu patriarhalnih odnosov je vnesel v družino vrsto sprememb. Sproščeni, prijateljski odnosi med otrokom in družino pa so nova kvaliteta v družini. Očetje morda nimajo več tako velike avtoritete in ne kaznujejo svojih otrok za večje prestopke, ampak so soudeleženi v vsakem trenutku otrokovega življenja.

Biološko se očetova in materina naloga pri otroški vzgoji zelo razlikujeta, vendar pa si ne nasprotujeta, temveč se med seboj dopolnjujeta. Če bodo med možem in ženo vladali človeški, prijateljski stiki, se bo otrok brez strahu obrnil na očeta tudi takrat, ko bo v stiski. (Božič, 1980: 2-3). Po besedah Jožice Bajt, varuhinje v vrtcu Ane Zihelr v Ljubljani, so očetje postali bolj očetje. Včasih so bili očetje le na papirju, danes pa so očetje tudi v življenju (Železnik, 1982: 2-3).

Spočetje je osveščeno in svobodno starševstvo, ki predvideva obojestransko, zavedajoče se in svobodno, odnosno dogajanje med moškim in žensko. Ta obojestranska zavestna in skupna odločitev je temelj obojestranskih zavestnih in skupnih pravic in obveznosti za vse tisto kar temu sledi. Moški v tej fazi starševstva ni samo seksualni partner bodoče matere, ampak tudi prihodnji oče skupnega otroka. Oče po mnenju dr. Brajše ni samo aktivni začetnik tega otroka, ampak tudi direktni, aktivni udeleženec emocionalnega, interpersonalnega vidika njegovega fetalnega razvoja. Očetje dandanes aktivno sodelujejo v vseh treh fazah: spočetje, nosečnost in porod (Brajša, 1986: 34-35).

Na odločitev otroka in pripravljenosti za prevzemanje starševske vloge vpliva- razen značajskih potez, še mnogo drugih dejavnikov, kot so npr. življenjski pogoji in okoliščine, v katerih bi novi član družine odraščal, osebna pričakovanja, ki jih imata bodoča starša, njune izkušnje iz časov, ko sta bila otroka, v katerih sta oblikovala svoje osebnosti, njun partnerski odnos,... Martina Tomori je prav tako, kot dr. Pavao Brajša mnenja, da je za dobro starševstvo pomembna zrela osebnost obeh partnerjev in funkcionalnost njunega partnerskega odnosa. Tisti, ki je pripravljen prevzeti odgovornost tudi za drugega, ki je odvisen od njega, kot je npr. otrok odvisen od staršev, se je začasno pripravljen marsičemu odpovedati, odložiti kako potrebo in zadovoljstvo, ne da bi se pri tem počutil prikrajšanega. Partnerski odnos mora doseči določeno stopnjo zrelosti, da se lahko iz njega razvije ustrezno starševstvo. Partnerja morata znati razvijati medsebojno bližino, naučiti se morata medsebojne komunikacije, znati se morata prilagajati, dogovarjati in skupaj sprejemati odločitve. Predvsem pa morata znati ohranjati partnerski odnos tudi po porodu, v obdobju starševske vloge, tako da starševska vloga ne duši partnerke, ampak se med seboj le dopolnjujeta in osvežujeta (Tomori, 1992: 40-41).

Da se je vloga očeta v družini spremenila, je vidno tudi v raziskavi, ki jo je objavila revija *Otrok in družina* leta 1994. 6500 očetov je povedalo, da današnji moški ne sprejemajo več nekdanjih vzorov, vendar še vedno ne vedo, kako naj bi se morali ravnati po novem. Mnoge očete preganja občutek, da se doma in v službi preveč pričakuje od njega, obenem pa si tudi sam očita, da je premalo z otrokom. Naj torej zanemari otroka ali poklic?

Številke poročajo, da si mladi očetje želijo družinskega sožitja, vendar poklica ne smejo zanemarjati. 48 odstotkom je očetovstvo važnejše od poklicne kariere, 51 odstotkov jih trdi, da jim oboje pomeni enako, 1% pa daje prednost karieri, 84% očetov ne moti delitev vzgojnih nalog.

87% očetov izjavlja, da ni lepšega, kot gledati, kako raste njihov otrok. Zanimivo pa je, da nenačrtovan otrok prinese veliko sreče. 41,2% očetov, ki je "predčasno"rodilo meni, da sta si z partnerko mnogo bližja. Od redno rojenih pa to meni le 31,9% očetov. (J. M., 1994: 34).

Marsikatera mati pove svoji hčerki, da je srečnica, ker ji partner tako veliko pomaga. V njenih časih pa je bila skrb za otroke in gospodinjstvo v celoti prepuščena ženski, za moške pa je veljalo, da si ne znajo niti hrenovke skuhat, kaj šele, da bi hoteli ali znali poskrbeti za otroka. Sociologi so sredi 60-tih let izmerili, da ženske opravijo 3 ure domačega

dela na dan, moški pa 17 minut, da se ženske ukvarjajo 50 minut na dan z otroki, moški pa 12 minut.

Sedanji očetje so tesneje vpleteni v skrb za otroka. Dobro vedo, kako se otroka preobleče, zamenja plenico, umiri, uspava, kdaj otroci jedo in kaj se radi igrajo. Razlog za spremembe je v večjem številu zaposlenih žensk v preteklih desetletjih. Sociologi menijo, da gre pri delitvi skrbi za otroka (med zaposlenima partnerjema) za preskok v razmišljanju. Nekateri moški opravijo gospodinjska dela brez težav in tudi skrb za otroke jim ni tuja, medtem ko nekateri celo priznajo, da jim je včasih skrb za otroka celo popolnoma odveč. Vendar kljub temu, najnovejše raziskave kažejo, da ženske opravijo več domačega dela na dan kot njihove matere (4,8 ur), vendar moški opravijo le za 20 minut manj dela kot njihove žene (Moj malček, 1999: 46-48).

Že leta 1968 so v reviji *Otrok in družina* govorili o čustvenih spremembah pri moških, ki izvejo, da bodo postali očetje. Kasneje, leta 1996, so se prav tako, pri obeh revijah začeli pojavljati članki o "novi vlogi očeta". Ponovno se poudarja, da so lahko tudi moški ranljivi in polni mešanih občutkov v času, ko bo v zvezo s partnerko vstopil dojenček.

Ker moški v prvih mesecih ženine nosečnosti ne čuti in ne vidi otroka, ostaja stvarnejši, pomisleki, ki ga preganjajo pa so močnejši od veselja... Moški takrat spozna, da je bilo konec njegove svobode. Nič več ne bo jadranja, pijačevanja s prijatelji v gostilni, nič več večerne košarke,... Z otrokom seveda prihajajo tudi novi stroški. In vse pogosteje se tudi on sprašuje, če bo dober oče in če bo znal vzgajati otroka (J. M., 1996: 52).

Ob novih vlogah, pa se mnogokrat pojavlja kopico vprašanj kot npr. Bova dobra starša? Vsi starši delajo načrte za svoje malčke in se sprašujejo, kakšna bo njihova prihodnost, sprašujejo se tudi, če bodo kot starši kos svoji vlogi in kako naj otroka vzgojijo pravilno.

Rojstvo otroka in prevzem starševske vloge sta naravna procesa, ki v življenju partnerjev ponavadi nastopita po tem, ko le-ta oblikujeta in poglobita medsebojni odnos. Kljub temu, da sta čustveno partnerja zelo dobro pripravljena na novo obdobje in "oborožena" s teoretičnim znanjem, kmalu spoznata, da so v praksi marsikateri stvari drugačne. (Orel, 2000: 18-21).

Kljub še tako temeljiti pripravi na otroka, bo ta pripravil vrsto presenečenj. Partnerja ne moreta vnaprej razrešiti vseh negotovosti, vprašanj, strahov in dvomov, ki jih prinašata novi družinski vlogi matere in očeta. Partnerja se morata že pred prihodom otroka naučiti pogovarjati o svojih doživetjih in občutjih, povezanih s sprejemanjem nove starševske vloge. Vsaka nova vloga v osebnem in v družinskem življenju prinaša nov izziv za razvoj in

življenjsko rast posameznih družinskih članov. Naj bo prihod otroka predvsem spodbuda za obogatitev življenja in poglobitev medsebojnih odnosov v ožji in širši družini (Erjavec, 2004: 16-18).

Starševstvo je po mnenju Nine Orel, razvojni proces, ki naj bi se razvijal in rasel vzporedno z otrokom, v vsakem obdobju otroškega razvoja imata mati in oče različne naloge, njuna skrb za otroka pa se mora spreminjati z otrokovim odraščanjem. Vendar otrok vedno potrebuje oba starša, vsakega od njiju s svojimi značilnostmi in specifično vzgojno funkcijo. Če se oče zaveda, da ima od vsega začetka veliko vlogo pri otrokovem razvoju, le da je ta drugačna od materine, se ne bo počutil zapostavljenega, ampak se bo ponudil in sodeloval tako, da bo dal ženi tisto, kar kot mati potrebuje za dober semiotičen odnos z otrokom, pa tudi tisto, kar potrebuje kot žena in partnerka (Orel, 2000: 18-21).

Vendar kako naj starši vzgajajo otroka, da bo ta kot odrasel človek privzgojeno snov lahko tudi s pridom uporabil- zase in za druge? Potrebno je ravnati tako kot mislimo. Otroci so boljši opazovalci kot si predstavljamo. Če bomo eno govorili in drugo delali, nam ne bodo verjeli (Majhen, 2000: 16-18).

Strokovnjaki menijo, da iz vseh starševskih želja otrok privzame tiste modele, ki mu ustrezajo. Če so primerjave z različnimi družinskimi člani npr. stric iz Amerike, teta iz Kanade ,pozitivne, lahko pomagajo otroku vzpostaviti trdno čustveno osnovo za razvoj njegove osebnosti. Vendar pri tem starši ne smejo pretiravati, saj mora vsak človek na poti v odraslost najti lastno osebnost, ne pa replika, ki se nenehno napreza, da bi se približala originalu (M. Č., 2005: 42).

”V življenju želimo biti srečni. Najprej se sreča vrta okoli želje, da bi imeli ob sebi človeka, ki bi nas spoštoval in ljubil. Ko je naša srečna želja izpolnjena, pa si želimo ljubezensko zvezo okronati z otroki”(Grčar, 2006: 44). Starševstvo nam reviji skozi leta prikažeta kot težko nalogo, ki pa se je tudi s pomočjo branja strokovnih knjig ali pa revij ne moremo naučiti. Starši se morajo zavedati, da imeti otroka ni le nekakšen ”hit”, ki pride in gre, ampak je to vseobsegajoča naloga, ki vključuje zadovoljevanje vseh otrokovih potreb in zahtev za najmanj dvajset prihodnjih let. Otrok za dobro vzgojo in nego potrebuje oba starša in zelo pomembno vlogo ima tudi oče, kajti on je tisti, ki je imel včasih v družini vlogo avtoritativnega človeka, sedaj pa je z manjšo avtoriteto postali enakovreden parter pri vzgoji otrok, ki sodeluje z materjo in otrokom od prvega koraka dalje. S svojimi vsakdanjimi odločitvami in dejanji

bodo starši vplivali in oblikovali otrokove vrednote, njegovo osebnost in celo intelektualno sposobnost.

3.2 VLOGA OČETA V ČASU NOSEČNOSTI IN PORODA

Očetje bi morali biti tudi v času nosečnosti, svoji ženi v veliko oporo, saj bi se tako oba počutila bolje. Ne bi prihajalo do nesoglasij, kot v primeru, ko bodoči oče dela nekaj kar on lahko, žena pa rada počne, a tega ne sme, ker je noseča.

Če ste kadilec opustite kajenje. Pojasnite, da bi se radi odvadili kaditi, ker nočete, da žena in zarodek pasivno kadita. Če žena kadi, jo spodbujajte, naj preneha.

Kadar vam v družbi z ženo ponudijo alkoholno pijačo jo odklonite. Ženi bodite v oporo.

Doma lahko ženi pomagata izvajati telovadne vaje za nosečnice in jo sicer vzpodbujajte, da vedno telovadi.

Oba bi lahko v času nosečnosti opustila nezdravo hrano.

Udeležite se predporodnega tečaja (Moj malček, 1998).

Očetje morajo biti nosečnici v oporo in hkrati lahko z njo hodijo na preglede. Ni potrebno, da očetje obišejo vsak pregled, vendar se lahko domenijo s partnerico, da bodo sodelovali pri glavnih pregledih, kot so npr. ultrazvok srca, spola (Moj malček, 1998: 40-42).

Jože Valentinčič je že leta 1959 pisal o naraščanju šol za starše. Vendar leta 1959 niso bile šole za starše takšne, kot si danes predstavljamo pod temi besedami. Starši so se dobili na nekakšnem roditeljskem sestanku, na katerem so se pogovarjali o pravilni vzgoji otroka in ne tako kot danes, ko starši dobijo vse potrebne informacije v zvezi s porodom, dojenjem, kopanjem dojenčka, o prvih oblekicah,...

Prva šola za starše je bila v Sloveniji ustanovljena leta 1955 in od takrat je začelo število šol naraščati. Leta 1958/59 se je številka povzpela do okoli trideset šol v Sloveniji, v Ljubljanskem okraju jih je bilo že šestnajst. Velika udeležba na roditeljskih sestankih, ter navdušeno obiskovanje vzgojnih predavanj in šol za starše v mestu in na podeželju pričata o velikem pedagoškem in kulturnem napredku našega ljudstva. Prav pri nas so šole za starše prodrle tudi med kmečko in delavsko prebivalstvo, bolj kot kjerkoli na svetu. Naloga šol za starše je posredovati staršem sistematično in načrtno osnovno pedagoško, psihološko in zdravstveno izobrazbo za pravilno vzgojo otroka. Naslednje leto naj bi v šoli za starše, starši

temeljiteje pregledali še glavno poglavje o vzgoji, otrokovi duševnosti in družbeni higieni (Valentinčič, 1959: 307-309).

Moški, očetje so lahko sodelovali pri porodu od osemdesetih letih prejšnjega stoletja dalje, če je ženska rodila v Kliničnem centru in če so obiskovali materinsko šolo oziroma šolo za očete skupaj z ženo ali dekletom. Leta 1965 je dr. Lea Trampuž ustanovila prvo materinsko šolo. V članku z naslovom "Zvezda poroda je otrok" novinarka Neva Železnik omenja, da predavanja v materinskih šolah obiščejo običajno mlajši očetje med dvajsetim in tridesetim letom med katerimi po mnenju porodničarke Grozdane Berginc- Šormaz prevladujejo intelektualci. Preprosti možje po njenih besedah še zmeraj menijo, da je rojevanje in skrb za družino in otroka skrb žensk. Materinskih šol se je v teh časih (okoli 1980) udeležilo 150 do 200 žensk, število očetov pa se je med leti 1980 do 1982 povečevalo. Vsako predavanje je obiskalo 20 do 40 očetov (Železnik, 1982: 8-9).

Leta 1979 so porodu prisostvovali prvi očetje v Sloveniji (bilo jih je 78), leta 1980 pa so jih našteali že 144, leta 1981 pa se število očetov prisotnih pri porodu vzpne že na 163 (Železnik, 1982, 6-7). Medtem ko je pri nas še zmeraj redkost, da očetje ob ženah v porodnišnici pričakajo svojega otroka, je to v Nemčiji postala že stalnica. V nekaterih porodnišnicah v Nemčiji pričakuje svojega otroka 80% očetov, nekje pa celo 98% očetov.

Bodoči očetje želijo v najhujših trenutkih stati ob ženi, prevzeti nase del skrbi in ji olajšati trenutke najhujše napetosti. Oče nikakor ne more nadomestiti babice, vendar je njegova prisotnost pomembna, saj lahko ženam pomaga tako, da ji vlaži ustnice, masira hrbet, podpira zgornji del telesa, pomaga pri ritmu dihanju ali ji obriše čelo. Vsega tega se jim ni treba naučiti, vsaka dobra babica, jim to lahko razloži med porodom (R.P., 1984: 9).

Vedeti je treba, da je res za porodnico najlepše, če jo spremlja pri porodu oče otroka, vendar tudi to ni nujno, saj je včasih dovolj, da je ob njej oseba, ki ji nosečnica popolnoma zaupa in želi z njo deliti porodno izkušnjo. Kot navaja novinarka Eva Hrovat- Kuhar je ta oseba lahko prijateljica, mama ali katera druga sorodnica. V nekaterih zahodnih državah osebje zelo spodbuja porodno partnerstvo. V Ameriki imajo celo posebno usposobljene ženske, ki jim pravijo "doula" to niso ne babice, ne medicinsko šolane osebe, temveč ženske, ki s svojo prisotnostjo nosečnici že med nosečnostjo, pa tudi med porodom, nudijo toplo podporo in jih spodbujajo k pravim odzivom.

Prisotnost človeka, ki je porodnici zelo blizu, pri porodu manjša občutke bolečine in neugodja (Hrovat. Kuhar, 2001: 48-50). "Dokazano je tudi, da je potreba po sredstvih za lajšanje bolečin manjša, partnerjeva prisotnost pa je najvažnejše sredstvo za lajšanje bolečin in neugodja pri porodu. Posledično so tudi porodni zapleti redkejši, saj je v telesu manj napetosti, ki bi lahko ovirala tok poroda." (Hrovat- Kuhar, 2001: 48-50)

Najbolje je, če se moški s partnerko že v času nosečnosti pogovori o vsem, kar bodo doživeli v porodni sobi. Dobro je, če s seboj v porodnišnico vzamejo tudi fotoaparata, da bodo lahko naredili prvo sliko svojega otroka. Tudi babicam se ne smejo bati zastaviti vprašanj tudi če se jim bodo zdela smešna, ... Pri porodu morajo očetje ostati čim bolj mirni in ženi pomagati celo takrat, ko jih med popadki zmerja. Očetje ne smejo pozabiti na zagotovilo, da imajo partnerko še zmeraj radi, morajo jo oborožiti z vsem svojim sočutjem, ki ga imajo, hkrati pa ne smejo biti pokroviteljski ali pa morda zdolgočasen (Sever, 2004: 28).

Nekaj praktičnih stvari, ki jih oče nujno potrebuje v porodnišnici:

- nekaj gotovine za plačilo parkirnega prostora,
- masažno olje, da bo ženi s pomočjo masaže lajšal bolečine,
- prigrizki in pijača zanj, partnerka namreč ne sme jesti,
- svežo majico ali pulover, saj je v porodnih sobah navadno vroče in v garderobi po porodu je prijetno obleči nova oblačila,
- fotoaparata, s katerim bo ovekovečil prve minute rojstva svojega otroka,
- mobilni telefon, s katerim boste po porodu obvestili sorodnike (Moj malček, 2002).

Najpomembneje je, da očetje z otrokom čimprej navežejo stik. Zato se naj čim več ukvarjajo z njim, naj ga imajo v naročju, naj se pogovarjajo z njim in mu izkazujejo veliko ljubezni in naklonjenosti. Treba si je zapomniti, da morajo ceniti vsak trenutek, ki ga preživijo z otrokom. Skrb in izkazovanje ljubezni do malega bitja je najlepše. Naj se očetje ne bojijo nočnega vstajanja.

Lahko si vsak dan vzamejo uro ali dve posvetitev dojenčku. Če tašča želi, da pride k vam in vam pomaga, naj to sprejmejo, kar pa ne pomeni, da bo lahko ležal in gledal televizijo. Očetje naj ženo spodbujajo k dojenju, saj ima tovrstno hranjenje prednosti (Sever, 2004: 28).

Nosečnost je obdobje, ki lahko s svojimi spremembami doleti oba partnerja. V tem obdobju preidejo prav tako kot ženske tudi nekateri moški skozi fizične spremembe, ki pa so lahko

negotovost, bojazen, depresija in celo strah. Takšne spremembe, pa se lajšajo s pogovori, ki jih partnerja morata obnavljati.

Revije so svoje članke glede vloge očeta v času nosečnosti in rojstva tudi zelo spreminjale. Leta 1959 so se začeli pogovori o šolah za starše, ki so bile popolnoma drugačne od današnjih materinskih šol. Po letu 1980 pride do največjih sprememb - povečalo se je število materinskih šol in s tem se je posledično začelo tudi počasi večati število prisotnosti očetov pri porodu. Po letu 2000 se svetuje naj bodo očetje prisotni pri porodu, kajti to pripomore k umirjenosti mater. Če očetje sodelujejo pri porodu, mamice veliko lažje prebrodijo bolečine, ki jih prinašajo popadki in tudi prvi stik otroka z očetom je po mnenju različnih avtorjev najboljši. Tako lahko očetje prvi spoznajo svojega otroka.

3.2.1 OČETOVSKI DOPUST

Leta 1980 sta bila zakonca Gianna in Franco Antonetti iz Rima - ona je vzgojiteljica v vrtcu, on pa je zaposlen v elektronski industriji (IBM) - nekaj časa v središču zanimanja italijanskih časnikov, kajti Franco je bil prvi italijanjski državljan, ki je v praksi preizkusil zakonodajnopravno novost. Ta je vpeljala enakopravnost moških in žensk oziroma očetov in mater pri pridobivanju pravice do odsotnosti z dela zaradi nege otroka, mlajšega od enega leta (Otrok in družina, 1980 :5).

Porodniški dopust je bil v Jugoslaviji urejen v skladu z mednarodnimi normami, predvsem Mednarodne organizacije dela. Porodniški dopust so uvedli leta 1986 in se je delil na dva dela: obvezni del, ki traja 105 dni, ter na dopust za nego in varstvo otroka, ki traja 260 dni. Slednjega je lahko izrabil tudi oče, če sta se starša sporazumela, pod določenimi pogoji pa je lahko koristil tudi porodniški dopust. Z letom 1986 je tako prišlo do ureditve porodniškega dopusta, saj je bila očetom vsaj dana možnost, da prevzamejo del tega dopusta in tako do neke mere razbremenijo matere. "Število moških, ki izrabijo pravico do dopusta za nego in varstvo otroka, je v Sloveniji zelo majhno. Do leta 1986 se je delež moških gibal med 0,2% do 0,4% od vseh upravičencev, po letu 1986 pa med 0,5% in 0,7%" (Kokot, 1990: 3).

Leta 2001 prav tako ni prišlo do večjih sprememb pri porodniškem dopustu. Svojo zakonsko dodeljeno pravico, da očetje izkoristijo dopust, izrabi le dober odstotek vseh očetov. Tako se vidi, da tradicionalna delitev vlog resda ženskam "dodeljuje" skrb za otroke in s tem tudi

porodniški dopust, vendar so se v zadnjem desetletju trdno zakoreninjene vloge in predstave le malo spremenile (Južnič Sotlar, 2001: 34-36).

Dolgo napovedana in dobra novost, a zaradi postopne uveljavitve tudi največkrat kritizirana podrobnost zakona, je prav gotovo pravica do očetovskega dopusta. Kot pove že ime, gre za neprecenljivo pravico očetov, da bi bili v prvih dneh otrokovega življenja s svojim malčkom in se skupaj z mamo privajali na novi vseživljenjski vlogi. Finančne omejitve so razlog, da bodo to pravico lahko postopno uveljavljali šele očetje otrok, rojenih po 1.1.2003. A je, zagotavljajo na ministrstvu, zapisana v zakonu in bo denar zanjo zagotovljen.

1. 1. 2003 - 15 dni dopusta - 100% nadomestek plače

1. 1. 2004 - 45 dni dopusta - plačani prispevki

1. 1. 2005 - 90 dni - plačani prispevki (Ulčar Cvelbar, 2002: 46-47).

Helena Lovrinčič je leta 2004 napisala v reviji *Otrok in družina* obširen članek o očetovskem dopustu. Z letom 2004 se po njenih besedah po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih širijo pravice na dveh področjih: povečuje se otroški dodatek v enostarševskih družinah, dosednji očetovski dopust pa se s 15 dni širi na 45 dni (2004: 5).

V letu 2003 je pravico do 15-dnevnega očetovskega dopusta izkoristilo med 85 odstotki in 90 odstotki očetov, v povprečju pa so ostali doma pri materi in dojenčku po osem dni. "Letos bodo lahko uporabili 45 dni očetovskega dopusta, pri čemer bi morali 15 dni izkoristiti v času porodniškega dopusta matere, za kar jim pripada tudi pravica do očetovskega nadomestila (100% nadomestilo plače), drugih 30 dni očetovskega dopusta pa bodo lahko izrabili kadarkoli do dopolnjenega osmega leta starosti otroka. V tem času pa jim bo država zagotovila plačilo prispevkov za socialno varnost minimalne plače v Sloveniji" (Lovrinčič, 2004: 5).

Očetovski dopust je zelo pomemben del, kajti tako se zelo dobro vidi spremenjeno vlogo očeta pri vzgoji in negi otroka. Nekoč očetje niso imeli možnosti, da bi koristili očetovski dopust, ker ga ni bilo, da bi koristili porodniški dopust, pa je bila možnost zelo majhna. Seveda pa se je to v Sloveniji spremenilo z letom 2003, ko je več kot 85% očetov koristilo očetovski dopust.

3.3 VLOGA OČETA PRI VZGOJI IN NEGI OTROKA

Nikoli v življenju ne boste dobili toliko navodil in nasvetov, kot tedaj ko bo v hiši dojenček. Vsak od sorodnikov, babica, dedek, strici, tete, prijatelji in ostali vam bodo svetovali, kako vzgajati in skrbeti za dojenčka. Včasih so bile vloge mame in očeta jasno načrtane. Mame so v predpasnikih čistile, kuhale in skrbele za oblačila. Očetje pa so bili vedno oblečeni v suknjiče, odhajali na delo in skrbeli za denar. Po končanem dnevu, pa so se le zleknili na kavč in prižgali televizijo. S časom se je vzgoja spremenila, očetje pomagajo svojim ženam in se radi družijo z otroki (Moj malček, 1997: 40-42).

“Otrok živi z materjo in očetom od prvega dne dalje, a v družini, v domačem krogu, spoznava svet okoli sebe, spoznava medsebojne odnose ljudi. Najprej čuti in doživlja, če ga ima mama rada, če ga ima oče rad. Potem opazuje in ocenjuje odnose med očetom in mamo. Ni ga bolj dojemljivega in pravičnega razsodnika, kot je otrokova ljubezen.” (Marušič, 1959: 208-209)

Moški ravna z otrokom čisto po svoje. Z otrokom se pogovarjajo drugače, ga hranijo drugače in pestujejo drugače. Prav tako kot to delamo mame drugače od babic. Tudi očetje zelo dobro vedo, kdaj je otrok utrujen in kdaj se počuti osamljenega. “Moški, ki se rad ukvarja z otrokom, bo prav tako kot mati doživljal dojenčkovo izjemnost in očarljivost. Vsak prijem, vsako snidenje, vsak nežen dotik sta zanj in za otroka izjemno doživetje...” (J.M., 1990: 33) Vsak očka je lahko dober očka in tudi moški znajo marsikatero stvar opraviti zelo dobro. Moški in ženska se lahko dopolnjujeta, saj se istih stvari lotita vsak po svoje. Če moški želi dobro sodelovati pri negi otroka in če želi biti vesten, se mora potruditi tudi sredi noči in vstati, ko dojenček joka. “Mora se potruditi, da da otroku tisto, kar potrebuje: svojo privrženost, naklonjenost in ljubezen.” (J.M., 1990: 33)

Nekoč je veljalo, da je dojenčku in majhnemu otroku najbližja mati, oče pa pride na vrsto kasneje, ko bo otrok dopolnil tri leta, in še bolj tedaj, ko jih ima otrok sedem ali več. Sedaj pa ni več tako. Prva stvar v življenju, ki si jo novorojenček lahko ogleda, je oče (če je le navzoč pri porodu). To je tisti, ki gleda neizmerno občudujoče, skoraj odprtih ust, kako se izvija iz ženinega telesa novo bitje, čisto pravi, čudoviti človeček. Toda prvo leto je naporno za oba starša (saj veste, zdi se, da hoče novorojenček kar naprej jesti, da ga je treba uspavati, zabavati in preobleči in potem znova dan za dnem, mesec za mesecem), če bo oče pri delih

sodeloval, se bo otrokov odnos do očeta povsem spremenil. Oče lahko mami pomaga na naslednje načine.

1. Dodatno hranjenje: čeprav mati doji, dojenčki včasih pijejo po steklenički. To lahko opravi oče. Materi bo v veliko pomoč, pa naj oče to stori podnevi ali ponoči.
2. Tudi oče naj vstaja ponoči. Če se je odločil, da hrani otroka, potem pomeni, da ga hrani tudi ponoči...
3. Pridruži naj se mamici in otroku, opazuje naj ju medtem, ko ona doji...
4. Eno izmed prijetnih opravil naj bo očetovo, npr. kopanje...(Moj malček, 1997:40-42).

Starša si morata znati deliti starševstvo (enkrat bo hranil oče in enkrat mati). Otrok mora sprejeti razlike in potrebno mu je pokazati, da razlike obstajajo, vendar so oboje narejene enako dobro. Očetom pa morajo tudi matere zaupati, kajti otroci zelo hitro začutijo, kdaj mati očetu ne zaupa. "Otroka lahko tolažita oba starša, dajte jim vzgled enakosti (oče lahko tudi kuha in pospravlja), pohvalite jih kadar so pogumni in močni (enako ploskajte deklici ali fantku, če priplezajo do vrha igral, ne izključujte deklic iz "grobih"iger, če so ji všeč." (Moj malček, 1997: 40-42)

Če si otrok zaželi igre z očetom, se mu lahko pridružijo, vendar nikakor ne smejo postavljati svojih meril. Malčki vedo, kaj se želijo igrati in kako naj se igrajo. Otroci so si med seboj popolnoma različni, tudi bratcu in sestrici ne leži vedno ista igra. Eni bi se lahko ure in ure igrali z avtomobilčki, drugi bi brali knjige, tretji pa bi sestavljali hiše iz kock. Malčka lahko očetje motivirajo tudi z vzporedno igro, kot jo imenuje novinar in sicer, da oba igrata drugo igro ali pa si obrneta vloge (npr. malček obdela svoj kos vrta in je vrtnarski mojster). " Ko se z otrokom igrate mu dajte čutiti, da je pomembna oseba v vašem življenju in da uživate v njegovi družbi. Kadar se igrate z njim se mu posvetite v celoti. Naj med tem kdo drug dviguje telefon, ugasnite televizijo, in izključite radio. Za otroka je pomembneje, če se z njim igrate kratek čas, pa tedaj z vsem srcem" (Moj malček, 1997: 40-41).

Vzgajati otroka ni najlažja stvar, vendar pa je zelo dobro, če starši z otrokom ohranijo dobre odnose, ki jih lahko gradijo že od samega začetka s pogovori. Nekaj priporočil za dober odnos:

- Začnite zgodaj. Vzemite si čas za pogovor.
- Če se želi otrok pogovarjati, ga poslušajte.

- Vzpostavite stik z otrokom - med pogovorom vzpostavite stik z očmi in rokami.
- Poslušajte ga - ne pretvarjajte se, da otroka poslušate, spoštujte svojega otroka.
- Bodite potrpežljivi in navdušeni poslušalci (Moj malček, 1998, 40-43).

Jana Miličinski je leta 1998 v reviji *Otrok in družina* zapisala, da je že pediater Barry T. Brazelton ugotovil, da ima otrok, ki mu oče posveča pozornost od rojstva dalje mnogo več smisla za humor in šalo. Drugače pa je Jana Miličinski mnenja, da naj očetje ne posnemajo mamic v njihovem ravnanju, ampak naj se zanesejo na lasten občutek, hkrati pa ima za očke še nekaj nasvetov: če otrok joka, ga pomirite, zamenjajte mu plenice, razbremenite svojo ženo in poskrbite, da bo imela mir, nahranite otroka, pazite kako govorite, otroka primerno oblecite itd. (Miličinski, 1998: 8-9).

”Današnji pari si neprestano izmenjujejo vloge. In najpomembnejše je, da so te vloge uravnotežene, da nihče od staršev nima občutka, da je kdo drug zasedel njegovo mesto.”
(Tavčar Prelog, 1998: 13)

”Očetje smo odgovorni za zdravje in varnost svojih malčkov. Otroke želimo vzgajati tako, da bodo vsak dan sposobnejši za samostojno življenje. Samostojnega odločanja se otrok nauči tako, da postopoma prevzame več odgovornosti zase in za svoja dejanja.” (Moj malček, 1999: 30-32)

”Oče je tisti, ki predstavlja družinsko varnost. V družino prinaša stabilnost, odločnost, uravnoteženost. Njegovo ravnanje otrokom vliva pogum in drznost, otroci ob njem dobijo občutek, da smejo pogumno stopati v svet in se odpreti življenju.” (Lesjak, 2000: 32)

Prvi tedni so za oba starša popolnoma novi in kakršna koli priprava bi bila skorajda zaman. Očetje in mame si ne morejo predstavljati, kako težki so prvi tedni po porodu. Revije staršem opišejo, kako je najlažje prebroditi teh šest tednov in kako naj očetje pomagajo mamicam, da si bodo one lahko kdaj odpočile. Najbolje je, če si očetje vzamejo očetovski dopust, kajti tako bodo ob otroku in mami dva tedna po porodu. Pomagali naj bi pri previjanju, kopanju, ga peljali na sprehod, pomagali pri nočnem vstajanju itn. Najbolje bo, če očetje takoj primejo za ”metlo”, kajti imajo pomembno vlogo pri razvoju hčera in sinov. Prisotnost očeta bo vplivala na otroka fizično, intelektualno in socialno za celo življenje. Če bodo očetje odigrali svojo vlogo, tako kot mnogi svetujejo, bodo otroci dobili vzor za dobro starševstvo, ki ga bodo oni odigrali v prihodnosti.

4. INTERVJUJI

V tem poglavju bom predstavila pogovore z mamicami o vlogi očeta pri vzgoji in negi otroka, za pomoč so rešile še kratek vprašalnik, ki ga prilagam v prilogi. Vprašalnik sem razdelila na štiri dele: branje priročnih knjig in revij za starše, očetovstvo nekoč/danes in vloga današnjega očeta v času nosečnosti, vloga očeta med porodom in vloga očeta v prvih mesecih po porodu. Pogovarjala sem se s šestnajstimi mamicami: Darjo Duralija, Simono Lenassi, Uršo Gorenšek, Tino Janc Srakar, Matejo Gorenšek Cajhen, Natašo Bibič, Natalijo Jesenovec, Heleno Vukšinič, Barbaro Štraus, Petro Franjič, Jelko Roblek, Ajko Virant, Jasmino Kostoski, Katarino Popovič, Jasmino Komič in Ireno Soban, ki imajo otroke stare med letom in štirinajstimi leti. Zanimalo me je njihovo mnenje o "novem" očetovstvu: kako gledajo na spremenjeno vlogo očeta, katere knjige so prebrale one in tudi očetje pred nosečnostjo ali pa po nosečnosti za pomoč pri vzgoji malčka, koliko sodelujejo očetje pri negi in vzgoji otroka, kako so se nanj odzvali itn.

Vedno me je zanimalo, če so mamice ali očetje tudi takšni bralci kot jaz, zato sem jim v prvem delu zastavila vprašanja povezana z branostjo revij za starše z njihove strani in s strani očetov. To me je zanimalo predvsem zato, ker če očetje članke berejo sami, brez prisile, potem se še bolj vidi sprememba vloge očeta, hkrati pa bi to pomenilo, da se očetje že vidijo kot enakovredni partnerji pri vzgoji otrok in da se ne želijo oddaljevati od vzgoje svojih otrok. Pri večini mamic, so očetje tudi kdaj prebrali kakšno poglavje iz knjig za nego in vzgojo otrok, zelo poredko so prebrali celo knjigo, nekaterim pa sploh ni bilo potrebno prebrati, ker so to enostavno raje prepustili mamam. Najbolj brane knjige so tako bile: "Otrok od rojstva do šole" (Penelope Leach), "Nega matere in otroka" (Elizabeth Fenwick), "Hura, očka bom!" in "Dojenje in materinstvo". Pri vseh teh knjigah, se po mnenju bralk, najde pomembno poglavje tudi za očete. Seveda so pa izstopali tudi mamic, Mateja Gorenšek Cajhen in Simona Lenassi, ki sta prebrali veliko knjig- tudi za kasnejša razvojna obdobja: "Razvajenost- rak sodobne vzgoje" (Bogdan Žorž), "Otrok in samopodoba", "Otrokova igra v prvem letu", "Ustvarjalni otrok", "Baby and Todler Meal Planer" (Annabel Karmel), "Sladko spanje brez joka v sanje" (Elizabeth Pentley), "Bright start" (Richard Woolfson),... Prebrali sta jih zato, ker imata občutek, da se različni otroci različno razvijajo in je zaradi tega vedno dobro biti korak naprej. Otrok seveda ne silita, da naj delata stvari npr. naj postavita stolp, ker je to primerno za njihovo starost, ampak lahko prebereta kakšno igro se lahko igra in za kakšno starost naj bi bila ta igra najbolj primerna. Očetje so seveda najraje posegli po knjigi "Hura,

očka bom!", ki so jo v večini primerih dobili v dar od prijateljev. Knjiga se jim je zdela zanimiva, čeprav je v nekaterih primerih niti niso prebrali do konca.

Dobre članke v knjigah so po besedah mamic, očetje mnogokrat prebrali sami, najraje pa imajo revije za starše, saj se po njihovih besedah najde veliko več nasvetov, ki so bolj povezani z letnimi časi in zato ni potrebno brskati po debelih knjigah, da najdeš primeren odgovor. Vse mamice so že vsaj enkrat v življenju kupile revije za starše, kot so npr. Moj malček, Mama, Otrok in družina, ... Največkrat pa so bile naročene ali pa so vsak mesec redno kupovale, revijo Mama, saj ta obsega vsa starostna obdobja (malček, šolar, najstnik) ali Moj malček, do otrokove starosti treh let.

V drugem delu mojega vprašalnika me je zanimalo, kakšen odnos je imel njihov partner/mož v času nosečnosti do prihajajočega otroka in če ji je bil v pomoč pri npr. gospodinjstkih opravilih, nakupovanju otroške opreme, ... Ker se je očetova vloga spremenila, sem želela tudi od mamic izvedeti, kako se je to videlo oziroma se vidi, pri njih doma. Predvsem sem želela, da mi povejo nekaj o svojem otroštvu v zvezi z očetom (kakšen je bil oče, so se ga otroci bali, ...) in nekaj o njihovem partnerju. Skratka, da jih primerjajo.

Vse mame se strinjajo, da se je očetovstvo spremenilo in da so današnji očetje popolno nasprotje njihovim očetom. "Zdi se mi, da pred 30 leti očetje niso tako pomagali in tudi moj oče ni nikoli toliko sodeloval pri vzgoji svojih otrok, kot danes moj mož", pravi Tina Janc Srakar, mamica dve leti in pol stare punčke. Podobnega mnenja je tudi Jelka Roblek, mama najstnikov in vzgojiteljica v vrtcu Rožna dolina: "Moj mož je veliko pomagal, vendar po besedah moja mama tudi veliko več kot moj oče. Časi so se zagotovo spremenili, saj tudi sama opazim, da so že današnji očetje veliko bolj zainteresirani za dogajanja v vrtcu npr. pridejo na sestanke, na predstave, kot takrat, ko sem jaz imela otroke v vrtcu. Očetov, ki se udeležijo dogodkov v vrtcu pa je vedno več."

Ker se očetovstvo očitno spreminja tudi po mnenju anketirank, so se vse strinjale, da jim je bil mož/ partner v veliko oporo tudi že v času nosečnosti čisto drugače kot včasih, ko po njihovem mnenju očetje niso pomagali. Helena Vukšinič pravi "Mož mi je bil v veliko oporo v nosečnosti, vedno je bil on tisti, ki je npr. prenašal težke stvari, mi pomagal vstajati iz postelje, zavezati vezalke, ... vedno se je trudil, da je bilo doma vse pospravljeno, v zadnjih tednih pa je bilo stanovanje vsak dan pospravljeno in pripravljeno na prihod dojenčka. Meni ni bilo potrebno narediti skorajda nič. Res lahko rečem, da je bila prva nosečnost prelepih devet mesecev, ki sem jih preživela še sama z partnerjem." Vsem mamicam so partnerji največkrat pomagali pri pospravljanju stanovanja, hodili so z njimi po večjih nakupih za

dojenčka npr. oblekice so kupovale same, z mamo ali prijateljicami, posteljo, omare, previjalne mize in vozičke pa so kupili skupaj. Tina Janc Srakar se tudi strinja, da ji je bil muž v oporo v času nosečnosti, sama pravi takole: "Vse za dojenčka sva kupila skupaj, nekatere stvari pa je kupil celo sam. Pri nakupu posteljnine je imel celo problem, ker mu prodajalke niso hotele prodati posteljnine, ker nisva vedela katerega spola bo otrok in so mu rekle naj raje s seboj pripelje bodočo mamico, da ne bo kupil narobe. Nakup je kljub temu opravil sam in domov prinesel enkratno posteljnino."

Če so kupovali stvari skupaj, so lahko upoštevali skupne želje in se odločali pri nakupih skupaj, skratka pri večini staršev je bil otrok skupen "projekt" in ne le delo, ki ga opravlja nosečnica sama. Sama nosečnost, predvsem prva, se je vsem vtisnila v spomin. Vesele so, ker lahko očetje sedaj tudi hodijo skupaj na preglede z nosečnico in tako vidijo na ultrazvok otrokov spol ali kako utripa srca. Pri večini staršev, so očetje šli vsaj na en pregled z ultrazvokom. Tako pravi Jasmina Kostoski: "Kljub temu, da je moj mož porodničar, je bil na pregledih in sem prepričana, da se njegov odnos do pregledov ne razlikuje od odnosa ostalih očetov. Danes je tako ali tako po mojem mnenju priljubljeno pokazati sliko s prvega ultrazvoka, na katero so očetje tako zelo ponosni."

V tretjem delu vprašalnika me je zanimalo vse o njihovem porodu. Če je oče sodeloval pri porodu in če je opravil šolo za starše, kajti potem res lahko rečemo, da so želeli biti pri porodu in niso bili mnenja, da naj partnerke rojevajo same. Sem mnenja, da če partnerji vsaj obiščejo šolo za starše, takoj pokažejo zanimanje do otroka, tudi v primeru, da jim ne uspe sodelovati pri porodu npr. ker nimajo nobenega starega starša, da bi varoval starejšega otroka, ker so na službeni poti, ali ker ne prenesajo krvi in morajo predhodno zapustiti porodno sobo. Hkrati pa se je treba zavedati, da se število očetov pri porodu povečuje in tako me zanima, kako oni odigrajo to vlogo. Večina se svojega poroda spomni, kajti to je zaključek nosečnosti in za očete in mame skupen cilj: pripeljati otroka na svet. Petra Franjič se svojega poroda spominja takole: "Porod je bil dolg in naporen, a brez svojega moža ne bi mogla zdržati niti minute. Vedno me je bodril in mi govoril same lepe stvari, kot so npr. «Saj veš, kako te imam rad! Še malo, pa bova imela najlepšega otroka v naročju!» Ko je bilo vsega hudega konec, se je zaljubil v otroka in ga takoj sprejel, ves ponosen je začel takoj klicati vse najine sorodnike in prijatelje." Tudi Tina je podobnega mnenja, saj sama pravi, da je "porod trajal 12 ur, s tem da se je na koncu končal s carskim rezom, pa še nehala sem dihati (uradne razlage zdravnikov so, da sem imela eklampsijo, nekateri pravijo da sem se le izčrpala toliko, da nisem imela več moči - po dvanajstih urah umetnih popadkov sem se odprla le za 2 centimetra). Vse do takrat

mi je bil v oporo, me bodril in hrabil, in zdravnico skoraj na kolenih prosil, naj me ne mučijo več. Ko pa sem nehala dihati, so ga nagnale ven iz porodne sobe in me pripravile na carski rez, tako da pri samem porodu sicer ni sodeloval. Bi pa brez njega zagotovo še težje prenašala in sem mu zato zelo hvaležna. Zaradi carskega reza, je mož prvi videl hčerko in jo prijel v naročje, ampak je Tina prepričana, da tudi če bi normalno rodila, se mož z gotovostjo ne bi obotavljal." Vsem mamicam so bili očetje v pomoč, saj so jim v največ primerih pomagali z naslednjimi ukrepi: masaža hrbta, močenje ustnic z vodo, spodbujanje z besedami, pri pravilnem dihanju, z zabavo med popadki itn.

V četrtem delu sem se osredotočila na očetovo vlogo po porodu. Zanimalo me je, če so tudi njihovi partnerji, vzeli očetovske dopuste oziroma, če so po porodu ostali doma, da so jim lahko pomagali. Hkrati pa me je zanimalo, če današnji očetje znajo otroka previti, peljati na sprehod in opravljati takšno vlogo kot mati. Knjige in revije so polne nasvetov, kako naj bi očetje po porodu pomagali svojim partnerkam/ ženam. Vendar me je zanimalo, če je tako tudi v praksi in če pomoč, ki so jo dobile v prvih tednih po porodu, še vedno traja. V tem poglavju pa je prišlo, do več nesoglasij, saj na eni strani očetje zelo pomagajo tudi danes, po drugi strani, pa je strast za pomoč usahnila in zagotovo ni tako velika kot je bila takrat.

Mateja Gorenšek Cajhen pravi: "Očka je z veseljem koristil očetovski dopust, čeprav nad celotno birokracijo ni bil ravno navdušen. Prvi mesec je bil moj partner idealen mož. Je likal, pospravljaj ipd., skratka sama se nisem dotaknila gospodinjstva. Po tem pa je vnema kmalu popustila, tako da trenutno opravlja enaka dela, kot jih je opravljal preden sva dobila sina (sesanje, malo likanja, včasih zloži posodo, jo da prat itd.). Poleg njega mi je bila po porodu v veliko pomoč tašča, ki je že v pokoju in na začetku delno tudi moja mama (ki pa še dela). Današnji dnevi so malce različni od tistih prvih tednov, ko je prišel Maj na svet. Za večino stvari moram svojega moža prositi, sploh da gre z Majem na sprehod, previje ga že, le kadar je pokakan ni ravno navdušen. Kopanje je pa čisto fantovska domena, tako da se že od začetka kopata sama in pri tem oba zelo uživata. Enkrat sem ga skopala jaz, pa otroku ni bilo čisto nič jasno."

Večina mamic ima podobne izkušnje, eno odgovornost so v večini primerih prevzeli očetje npr. ali kopanje, branje pravljic ali večerno hranjenje. Jasmina Komič pa pravi, da če je ona rodila otroka in delala takrat, bo tudi sedaj oče prevzel delo. Tako njen mož vsako soboto odpelje deklico na sprehod, pa tudi sam vozi otroka v vrtec in iz vrta.

Očetje danes znajo narediti vse pri nobeni mami nisem opazila, da oče česa ne bi znal napraviti, je pa res da jih morajo kdaj tudi prositi, in da po mnenju večine intenzivnost pomoči

ni več enaka prejšnji. "Seveda pa pride tudi dan, ko sva oba utrujena od službe in ga moram za kakšno stvar tudi prositi npr. da pomije posodo, poseša stanovanje, previje hčerko", pravi Petra Franjič.

Zavedati se je treba, da so se časi resnično spremenili, saj so mi to prikazale tudi mame, ki so rešile vprašalnik. Očetje danes posesajo, skuhajo kosilo, nahranijo otroka, ga previjejo, peljejo na sprehod, pa čeprav je to včasih veljalo za žensko opravilo. Očetje se zavedajo, da je otrok želja obeh staršev in da je dobro, če začne sodelovati že v samem startu. Skoraj vsi starši obiščejo šole za starše skupaj, nato odidejo v porodnišnico in povijejo prvega otroka-skupaj, nato pa očetje vzamejo očetovske dopuste in preživijo skupaj z družino prve tedne. Oba starša sta v službi in velikokrat utrujena, a za uspešno vzgojo otroka, se morata znati pogovarjati in narediti stvari skupaj, si jih deliti in tako opravljati svojo delo strokovno in profesionalno.

5 ZAKLJUČEK

V pričujoči diplomski nalogi *Očetovstvo in revije za starše* sem predstavila spremembe očetovstva v zadnjih desetletjih s pomočjo revij za starše. Predstavila sem besedila dveh različnih revij in sicer revije *Otrok in družina*, ki izhaja od leta 1959 do danes in revije *Moj malček*, katere prva številka je izšla junija 1997.

Še pred nekaj desetletji se od očetov ni pričakovalo, da bodo imeli tako pomembno vlogo v družini kot jo imajo sedaj. Očetje so bili tisti, ki so služili kruh. To pa je pomenilo, da so bili dolge ure v službi, kar pa je bila tudi najpomembnejša naloga moških. Matere so bile ponavadi gospodinje. Njihovi edini nalogi sta bili skrb za gospodinjstvo in vzgojo otrok. Očka ji je pomagal le kadar je imel čas.

Sedaj pa so časi drugačni, model prinašalca kruha ali gospodinje je bolj kot ne izjema. Moški so v družini mnogo bolj dejavnejši, deloma tudi zato, ker ženske niso le gospodinje ampak so tudi v službah, kjer delajo poklicno kariero tako kot moški. Ženske zahtevajo, pričakujejo in potrebujejo več pomoči doma. Moški se danes učijo biti partnerji pri vzgoji otrok. Mnoge ženske si ne predstavljajo kako bi lahko vzgajale brez pomoči svojega partnerja.

Nedavna sprememba dejavnosti moških v družinskem življenju je bila nagla. Moj oče mami ni pomagal nič. Še na dan, ko je prišla iz porodnišnice, je odšel z dedkom na lov, njo pa je pustil samo doma z mojim bratom. Kaj takega se današnje dni zagotovo ne bi zgodilo. Oče se je začel ukvarjati z nama z bratom, ko sva že tekoče govorila in nisva več lulala in kakala v pleničke. In 23 let kasneje, ko sem rodila svojega prvega otroka, mi je bil moj mož brez besed v oporo. Ni bil in ni takšen kot moj oče in tudi moj oče, ko je postal dedek, se je vsaj malo poigral z svojo vnukinjo. Kot, da bi vedel, da je veliko zamudil, ko sva z bratom tako hitro rastla.

Podoba očetovstva, ki jo ponujajo revije za starše je enakovredna analizam teoretikov, ki so predstavljene v različnih knjigah (Žmuc- Tomori, Zavrl, Brajša,...). Za primer sem vzela reviji *Otrok in družina* ter *Moj malček* v različnih obdobjih. Če pogledam prvo in takrat edino revijo za starše *Otrok in družina* opazim, da v prvih letih izhajanja revija ni vsebovala posebno določenih člankov o očetovstvu, ampak je očete zgolj omenjala kot člane družine. Od leta 1959 in do leta 1966 se je v revijah pisalo bolj o družini kot celoti, skupnosti, veliko se je govorilo o vzgojiteljih v šolah, vrtcih. Okoli leta 1970 do leta 1980 je bilo zelo malo člankov o očetovstvu, bolj sem opazila zgodbe, ki namigujejo na takratni čas in vlogo očeta v družini.

Opisovale so npr. avtoriteto očeta in otroke, ki se svojih očetov neskončno bojijo, otroško stisko,...

Oprosti ,očka, spet ne bom odličen, niti prav dober, temveč samo dober. Precej dvojk bo. Vem, precej boš razočaran, saj nisem izpolnil tvojih pričakovanj. Toda kljub temu, prosim, ne žali me, ne omalovažuj in ne ponižuj me, ter se ne norčuj iz mene, kot si se v preteklosti...

Še se bom trudil, očka, zaradi tebe in mamice, toda nehajta se prepirati vpričo mene! Saj se kmalu ne bosta imela več rada. In za koga naj se še trudim? Ali res ne moreš razumeti, da se ne morem več učiti, če bi se še tako rad, ko vidim, kako se z mamico kregata, ne govorita po več dni? (Jevnikar, 1970: 155)

Po letu 1980 pa so se v revijah že začeli pojavljati prvi članki, ki govorijo o "porodniških dopustih za očete", spremembah v družinah - predvsem v vlogi očeta, šolah za očete, prisostvovanje očetov pri porod, itd. Članki so bili zanimivi tudi za očete, saj so bili namenjeni njim, če so jih prebrali pa je zgolj vprašanje. S takšnimi in drugačnimi članki so želeli spodbuditi očete k vzgoji otrok, češ saj niste edini, ki boste npr. previli otroka, sodelovali pri porodu, itd. Po letu 1990 so članki postali obsežnejši, čeprav jih nisem opazila v vsaki publikaciji, ampak npr. leta 1990 so bili trije članki (vsi govorili o porodniškem dopustu), leta 1992, 1994 in leta 1996 le po eden ali dva članka na leto v 11 izvodih te revije,... Članki o očetovstvu res da morda niso bili napisani v vsakem izvodu revije, ampak so bili bolj obsežni in mnogo bolj zanimivi. Govorili so o nasvetih za očke v prvih tednih po rojstvu, o očetovskem dopustu, o strahovih v času nosečnosti, itn.

Leta 1997 je izšla prva številka revije Moj malček v kateri se takoj opazi kolumno "Očetov kotiček" in članek z naslovom "Kako naj se igram z otrokom?". V očetovem kotičku v revijah Moj malček pa niso le članki namenjeni zgolj očetu (npr. oče in porod, očetovski dopust, oče in dojenje,...), ampak vsebuje tudi takšne teme, ki bi lahko zanimale tudi druge vzgojitelje (npr. otrokova agresivnost, otrokov temperament itd.).

Z letom 1997 sem tako začela iskati tudi podobnosti in razlike pri temah o očetovstvu. Leta 1998 v reviji Otrok in družina svetujejo očkom kako pomagati mamicam, hkrati pa prikažejo tudi rezultate ankete, kako se današnji očetje znajdejo v "deželi" gospodinjstva. Medtem pa v reviji Moj malček bolj natančno opredeljujejo temo očetovstvo npr. tudi oče je noseč, kako naj oče komunicira z otrokom,... Leta 1999 se število člankov o očetovstvu še povečuje in posebno v reviji Moj malček, kjer zajamejo teme kot so npr. dojenje, porod in dopust, medtem ko v reviji Otrok in družina ni skorajda nobenega članka o vlogi očeta.

Po letu 2000, postaneta obe reviji zelo podobni glede tem o očetovstvu. Obe vsebujeta teme npr. o očetovskem dopustu, dojenju, kako lahko očetje pomagajo pri porodu, po porodu in kasneje, ko postanejo dojenčki malčki. Obe reviji sta tako v zadnjih letih tako obravnavale članke iz različnih obdobj: začetka starševstva, porod in prvi tedni otroka.

S pomočjo intervjujev sem opazila, da se je očetovstvo res spremenilo in da je tako tudi v praksi. Mamice in očetje radi prebirajo knjige in revije za starše, ter jih uporabljajo za pomoči pri vzgoji in negi otrok, čeprav velikokrat še vedno vprašajo za nasvet mamo ali prijateljico, ki je imela podoben primer. Očetje danes sodelujejo pri negi in vzgoji svojih otrok. Od šol za starše, do očetovskega dopusta, do roditeljskih sestankov v vrtcih. Njihova intenzivnost se je morda pri gospodinjskih opravilih zmanjšala, ampak lahko rečem, da svoje vloge opravljajo stokrat boljše kot naši očetje.

Dojenček je prava prelomnica v življenju, pri prehodu od para do družine. To je dogodek, ko partnerja potrdita svojo medsebojno ljubezen in skupne interese v prihodnosti. Prav tako, pa je to tudi nekakšen javni dogodek, saj je družina enota, na katero tradicionalno prenašamo kulturne vrednote. Dojenček prinaša veliko lepih stvari, a hkrati tudi take skrbi, ki si jih ljudje brez otrok ne morejo niti predstavljati. Časi očetovstva so se dejansko spremenili, očetje pomagajo pri negi in vzgoji otrok. Spremembe so tako vidne v strokovni literaturi za nego in vzgojo otrok, v revijah za starše, ki so v zadnjih časih preplavile trg in v praksi. Očetje želijo biti čedalje več s svojimi otroki - hčere peljati na izlet, sinove učiti voziti kolo. Bolj želijo biti vključeni v vzgojo in nego otrok, kar je bila včasih zgolj domena mater.

6 LITERATURA

1. Arenes, Jacques (2003): *Je oče še del družine?* Ljubljana: Oka otroška knjiga.
2. Brajša, Pavao (1987): *Očetje kje ste? Mit in resnica o materinstvu.* Ljubljana: Delavska enotnost.
3. Brajša, Pavao (1987): *Očetje kje ste? Mit in resnica o materinstvu.* Ljubljana: Delavska enotnost.
4. Božič, Jana (9/1980): *Spremenjeni družbeni odnosi zahtevajo spremembo odnosov tudi v družini.* *Otrok in družina.* str. 2-3.
5. Brajša, Pavao (9/1986): *Očetovstvo - vloga ob spočetju, nosečnosti in porodu otroka.* *Otrok in družina.* str. 34-35.
6. Čačinovič- Vogrinčič, Gabi (1992): *Psihodinamski procesi v družinski skupini: prispevek k razvidnosti družinske skupine.* Zbirka Boetika. Ljubljana. Advance.
7. Divjak, Milan (1/1966): *Družina-otrok-šola.* *Otrok in družina.* str. 19-20.
8. Erjavec, Mateja (10/2004): *Prihod otroka pomeni za partnerski odnos velikansko spremembo.* *Otrok in družina.* str. 16-18.
9. Grčar, Barbara (01/2006): *Samo midva?* *Otrok in družina.* str. 44.
10. Hrovat- Kuhar, Eva (2/2001): *Partner pri porodu.* *Moj malček.* str. 48-50.
11. Jogan, Maca (2001): *Seksizem v vsakdanjem življenju.* Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
12. Jevnikar, Alenka (5/1970): *Očka, boš prenesel?* *Otrok in družina.* str. 155.
13. J. M. (3/1990): *Tudi očka naj poskrbi zame.* *Otrok in družina.* str. 33.
14. J. M. (11/1994): *Očetje danes.* *Otrok in družina.* str. 34.
15. J. M. (12/1996): *O presneto! Postal bom oče!* *Otrok in družina.* str. 52.
16. Južnič Sotlar, Maja (2/2001): *Oče na porodniškem dopustu.* *Moj malček.* str. 34-36.
17. Kokot, Marjan (11/1990): *Oče na roditeljskem dopustu.* *Otrok in družina.* str. 3.
18. Košiček, Tea in dr. Marijan (1975): *Tudi vaš otrok je osebnost.* Ljubljana: Orbital.
19. Lesjak, Barbara (7-8/2000): *Matere in očetje pred izzivom.* *Otrok in družina.* str. 32.
20. Lovrinčič, Helena (2/2004): *Odslej 45 dni očetovskega dopusta.* *Otrok in družina.* str.5.
21. M. Č. (10/2005): *Dobrodošel, dojenček!* *Moj malček.* str. 42-43.
22. Marušič, Almira (07/1959): *Moj oče, moja mama...* *Otrok in družina.* str. 208-209.
23. Miličinski, Jana (9/1998): *Nasveti za mlade očke. To zna tudi očka.* *Otrok in družina.* str. 8-9.

24. Moj malček (6/1997): *Kako naj se igram z otrokom.* str. 40-41.
25. Moj malček (7-8/1997): *Ne oči, mami bo!* str. 40-42.
26. Moj malček (9/1997): *Različna vzgoja sina in hčerke.* str. 40-42.
27. Moj malček (10/1997): *Oče naj bo otroku blizu prvo leto.* str. 40-42.
28. Moj malček (01/1998): *Tudi bodoči oče je noseč!* str. 40-43.
29. Moj malček (06/1998): *Komuniciranje z otrokom!* str. 40-43.
30. Otrok in družina (6/1980): *"Porodniška" tudi za očeta.* str. 5.
31. Otrok in družina (9-10/1962): *Oče vzgojitelj.* str. 252-253.
32. Orel, Nina (11/2001): *I+I=3.* Moj malček. str. 18-21.
33. Praper, Peter (1995): *Tako majhen pa že nervozen?! Predsodki in resnice o nervozi pri otroku.* Nova Gorica. Educa.
34. Ramovž, Jože (1995): *Družina: zbornik predavanj in razprav na osrednjih prireditvah v Sloveniji v letu družine.* Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno. str. 191-195.
35. Rener, Tanja (1993): *Politika materinjenja ali Father knows best: for Him the Play, for Her the Rest.* Časopis za kritiko znanosti, št. 162/63, str. 15-21.
36. Rener, Tanja (1995): *Družine: različne- enakopravne.* Ljubljana. Vitrum. str. 3-69.
37. R.P. (12/1984): *Oče pri porodu.* Otrok in družina. str. 9.
38. Sever, Saška (05/2004): *Ko moški postane očka.* Moj malček. str. 28.
39. Spock, Benhamin in Rothenberg, B. Michael (1945/1986): *Nega in vzgoja otroka.* Ljubljana. Delavska enotnost.
40. Strmčnik, France (4/1966): *Vzgoja mora prisluhniti potrebam življenja.* Otrok in družina. str. 105-108.
41. Špur, Sončka (5/1968): *Oče v družini.* Otrok in družina. str. 160-161.
42. Švab, Alenka (2000): *Poti in stranpoti novih očetovskih identitet: nekaj misli o sociološki interpretaciji novega (postmodernega) očetovstva.* Teorija in praksa, letnik 37, št.2, str. 248-263.
43. Tavčar Prelog, Alenka (11/1998): *Očetje v svetu gospodinjstva in materinstva.* Otrok in družina. str.13.
44. Tomori, Martina (2/1992): *Otrok.* Otrok in družina. str. 40-41.
45. Ule Nastran, Mirjana (1994/1997): *Temelji socialne psihologije.* Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
46. Ulčar Cvelbar, Irena (2/2002): *Preden pride štorclja.* Moj malček. str. 46-47.
47. Valentinčič, Jože (10/1959): *Šola za starše.* Otrok in družina. str. 307-309.

48. Vipotnik, Olga (8/1960): *Današnja družina terja družbeno varstvo otrok*. *Otrok in družina*. str. 233-235.
49. Vrščaj-Holy, Zima (01/1959): *Uvod*. *Otrok in družina*. str. 1.
50. Zavrl, Nataša (1999): *Očetovanje in otroštvo*. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
51. Železnik, Neva (3/1982): *So se očetje kaj spremenili?* *Otrok in družina*. str. 2-3.
52. Železnik, Neva (3/1982): *Porod je najbolj naravna stvar*. *Otrok in družina*. str. 6-7.
53. Železnik, Neva (4/1982): *Zvezda poroda je otrok*. *Otrok in družina*. str. 8-9.
54. Žmuc-Tomori, Martina (1994): *Knjiga o družini*. Ljubljana. Ewo.
55. Žmuc-Tomori, Martina (1988): *Klic po očetu*. Ljubljana. Cankarjeva založba.

INTERNETNI VIRI:

1. Felc, Zlata: *Očetje so v pomoč in podporo*. Dostopno na: http://www.revija-vita.com/Vita_49/Oče_je_v_pomoc_in_podporo/oče_je_v_pomoc_in_podporo.html (13. 1. 2006)
2. H. K. (27. 7. 2004): *Kakšni so sodobni moški?* Slovenske novice. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=adf276a3b69a8a10ad62cbe337db4bd204&source=slovenske+novice (13. 1. 2006)
3. Ilić Milena, Tina Žnidaršič (2005): *Prispevek o očetih v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.dossierkorupcija.com/forum-posts.asp?TID=450> (13. 1. 2006)
4. *Očka aktiviraj se!* <http://www.uem.gov.si/index.php?id=968&type=98> (29. 3. 2006)
5. *2005 Perinatalni informacijski sistem Republike Slovenije. Primerjava podatkov med regijami za leto 2004*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. Dostopno na http://www.ivz.si/ivz/ul/datoteke/458-PIS_2004.pdf (23. 11. 2005)
6. *2005 Starševski, očetovski dopust*. Vlada republike Slovenije :Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Dostopno na <http://www.gov.si/mdds/index.php?CID=15&ID=B03#očetovski> (20. 1. 2006)

7 PRILOGA

7.1 VPRAŠALNIK

IME IN PRIIMEK .....

LETNIK ROJSTVA .....

STAROST VAŠIH OTROK : .....

1. DEL: BRANOST REVIJ

1. ALI STE MORDA MED NOSEČNOSTJO ALI PO NJEJ PREBRALI KAKŠNO IZMED KNJIG O NEGI IN VZGOJI OTROKA?

DA.....NE.....KATERO?.....

2. JE VAŠ PARTER MORDA TUDI PREBRAL KATERO IZMED KNJIG? ...DA...NE KATERO?.....

3. ALI STE ŽE PREBRALI KAKŠNO REVIJO ZA STARŠE?

DA.....NE.....

- MOJ MALČEK
- MAMA
- OTROK IN DRUŽINA
- NOVOROJENČEK
- NOSEČNICA
- DRUGO.....

4. ALI STE KDAJ BILI NAROČENI NA REVIJO ZA STARŠE? KATERO?

.....

5. ALI JE VAŠ PARTNER KDAJ PREBRAL KAKŠEN ČLANEK V REVIJI ZA STARŠE? ...DA...NE

2. DEL: VLOGA OČETA MED NOSEČNOSTJO

1. MENITE, DA SE JE VLOGA OČETA DO DANES SPREMENILA?

.....

2. JE VAŠ OČE POMAGAL MAMI PRI VZGOJI OTROK?

.....
.....
.....

3. ALI VAM JE BIL PARTNER V OPORO MED NOSEČNOSTJO? JE POMAGAL PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH, JE SODELOVAL PRI NAKUPIH ZA NOVOROJENČKA,...?

.....
.....
.....

3. DEL: VLOGA OČETA MED PORODOM

1. ALI JE PARTNER BIL V ŠOLI ZA STARŠE? ...DA...NE
ZAKAJ NE? .....

2. JE BIL PARTNER PRISOTEN PRI PORODU? ... DA... NE

3. JE BIL VAŠ OČE PRISOTEN PRI PORODU?...DA...NE

4. VAM JE BIL PRI PORODU V OPORO? KAKO VAM JE MED PORODOM POMAGAL?KAKŠNE
SO VAŠE IZKUŠNJE NA POROD?

.....
.....
.....

5. SE JE PARTNER TAKOJ ODZVAL NA OTROKA? GA JE ON PRVI PRIJEL, ALI JE TO ČAST
PREPUSTIL VAM? SE SPOMNITE NJIHOVIH OBČUTKOV MED PORODOM IN PO
NJEM?.....

.....
.....
.....

4. DEL: OČETOVA VLOGA V PRVIH TEDNIH PO PORODU

1. JE PARTNER KORISTIL OČETOVSKI DOPUST? ...DA...NE...ZAKAJ NE ?

.....
.....

2. JE VAŠ PARTNER MORDA KORISTIL PORODNIŠKI DOPUST?...DA...NE

3. JE PARTNER VELIKO POMAGAL V PRVIH MESECIH PO PORODU?

.....
.....
.....

4. ČE IMATE VEČ OTROK, JE BILA KAKŠNA RAZLIKA MED PRVIM IN ZADNJIM OTROKOM?
JE PRI KATEREMU OD OTROK POMAGAL VEČ/MANJ?

.....
.....
.....

5. ALI JE VAŠ MOŽ/ PARTNER ŽE KDAJ:

PELJAL OTROKA/E NA SPREHOD? ... DA...NE

PELJAL V TRGOVINA? ...DA...NE

PREVIL? ...DA...NE

SKOPAL IN UMIL LASE? ...DA...NE

PREBRAL PRAVLJICO ZA LAHKO NOČ? ...DA...NE

6. ALI JE ZGORAJ NAŠTETE STVARI NAREDIL, DA SE VI LAHKO ODPOČIJETE, ALI SO KATERE STVARI SPREJELI KOT SAMO UMEVNE IN JIH DELAJO VSAK DAN SKUPAJ Z OTROKOM?

.....
.....
.....
.....

7. KOMU NAJBOLJ ZAUPATE,ČE POTREBUJETE NASVET GLEDE VZGOJE IN NEGE OTROKA; SE OBRNETE NA MAMO, PRIJATELJICO, PREBERETE KNJIGO ALI REVIJO?

.....
.....
.....
.....

**HVALA, ZA REŠEN VPRAŠALNIK.
BARBARA THALER KLUN**